

**ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„НЕОФИТ РИЛСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО ИЗКУСТВАТА
КАТЕДРА „ТЕЛЕВИЗИОННО, ТЕАТРАЛНО И
КИНОИЗКУСТВО“**

Атанас Добрев Бончев

**ИЗГРАЖДАНЕ НА ВИЗУАЛНИ УМЕНИЯ НА
СТУДЕНТИТЕ ПО АКТЬОРСКО МАЙСТОРСТВО**

АВТОРЕФЕРАТ
на дисертационен труд за присъждане на образователна
и научна степен „Доктор“ по Професионално
направление 8.4. Театрално и филмово изкуство
/Кинознание, Киноизкуство и Телевизия/

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ
Доц. д-р Милена Анева

Благоевград, 2026

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита от катедра „Телевизионно, театрално и киноизкуство“ към факултет „Факултет по изкуствата“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград проведено на 17.06.2026 година..

В общия обем от 227 страници са включени: Увод, 4 Глави, Заключение, Приноси, Публикации, Библиография с 105 заглавия на български, руски и английски език, 20 интернет източници, Филмография с 97 заглавия на филми и 9 пиеси. Текстът съдържа 5 илюстративни материала (нестатистически графики).

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 24.09.2026 г. от 10 часа в УК-8, Преподавателска зала, ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград пред научно жури в състав: доц. д-р Ирина Огнянова Китова, проф. д-р Цветан Георгиев Недков, доц. д-р Асен Тодоров Терзиев, проф. д-р Атанас Георгиев Атанасов, доц. д-р Красимир Илиев Куцупаров.

Материалите са достъпни при секретаря на Катедра по телевизионно, театрално и киноизкуство в Учебен корпус 4 на Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград, ет. 5, зала 4503.

УВОД

Изграждането на визуални умения у студентите по актьорско майсторство е от съществено значение за тяхното професионално развитие и подготовка за сценични и филмови изяви. Тези умения включват способността на актьора да интерпретира и комуникира визуалните елементи на драматургичната структура при нейната екранна трансформация, да създава и поддържа сценичен или екранен образ, да разбира и използва терминологията, която е в основата на творческия процес в киното и на филмопроизводството. В контекста на съвременния театър и кино, където визуалната култура играе все по-значима роля, развитието на такива умения става неизменна част от арсенала на всеки успешен актьор.

В този дисертационен труд ще се очертаят промените и предизвикателствата, които съвременните технологии и платформи за стрийминг на видео поставят пред младите актьори и които, според някои, „ограват“ новото поколение творци от традиционните методи и опит, натрупани в продължение на десетилетия. Основната цел на изследването е да се разгледат, анализират и систематизират най-ефективните методи и подходи, използвани в обучението на актьорските специалности в контекста на съвременната културна ситуация, които да се допълнят с такива за развитие и на визуални умения. Специален фокус ще бъде поставен върху теоретичните и практическите аспекти на обучението, включващо визуални умения. Ще бъдат разгледани и въпросите, свързани с интеграцията на визуалните умения в общия контекст на актьорската игра и тяхното значение за пълноценната артистична изява на сцената и екрана. Чрез систематичен анализ на тези аспекти, чрез изследването ще се направи опит да се предложат конкретни методологически модели и стъпки за подобряване на ефективността на обучителния процес в актьорските програми. В същото време ще се подчертае значението на визуалната комуникация като ключов елемент от актьорската професия, който не само обогатява артистичната изява, но и способства за дълбокото въздействие върху публиката.

Мотиви за написване

Мотивите за написване на дисертационния труд на тема „Изграждане на визуални умения на студентите по актьорско майсторство“ са провокирани от наблюдения върху работата,

възможностите и отдадеността на новото поколение актьори. Разглеждат се основните предизвикателства и възможности в обучението на студентите по актьорско майсторство, с фокус върху развитието на техните визуални умения. Основните мотиви за написването на дисертационния труд включват следните аспекти:

1. Наблюдения върху работата на новото поколение актьори.

В работата си новото поколение актьори показват, че много от тях търсят бърз ефект от известност и популярност, без да си дават сметка за необходимостта от задълбочено анализиране и усъвършенстване на собствения им творчески потенциал и процес, на актьорската професия. Този подход води до недостатъчно развитие на ключови умения и прави актьорите да изглеждат неубедително на екран.

2. Подчертаване на значението на визуалните умения.

Визуалните умения са съществена част от арсенала на всеки успешен актьор, който се развива професионално както на театралната сцена, така и на екрана. Този оперативен термин обхваща умения да се използва максимално пълноценно тялото, мимиката и жеста като инструменти за изразяване при различни художествени концепции, естетически параметри и в различни пространствено-времеви контексти, да се създават и поддържат ярки сценични и екранни образи интерпретирайки ефективно творческите идеи чрез изразните средства на съответното изкуство (театър или кино), както и умения за разбиране, анализиране и синтезиране на елементите на драматургичната структура на семиотично и изразно ниво, за осмисляне на спецификата на взаимодействието между актьора и партньорите, сцената или средата, камерата или зрителите за всяка конкретна сцена, епизод или цялостно произведение (продукция). Дисертационният труд има за цел да подчертае значението на тези умения и да предложи методи за тяхното развитие.

3. Липса на умения за задълбочен анализ на персонажа/героя и професионално отношение към този процес.

Наблюдава се неспособност за задълбочен анализ и професионализъм сред някои от проходящите актьори, което води до по-слаби изпълнения или превъплътения, маркиране на действия или състояния и съответно, намалена възможност за дългосрочна кариера. Именно по тази причина една от основните изследователски задачи ще бъде да се предложат методи и

стратегии, които да насърчават по-задълбочената подготовка на актьора за работа в театъра и в киното, по отношение на конкретни роли или персонажи, и изучаването на специфични техники и подходи според поставените творчески задачи, което от своя страна, би осигурило и по-високи нива на професионализъм в актьорското майсторство.

Целта на изследването

Основната цел на настоящето изследване е да се разгледат и анализират методите, подходите и основната терминология, използвани в екранните изкуства, които да бъдат интегрирани в обучението на актьорите с фокус развитие на визуалните им умения. Ще бъде направен анализ на различни техники и подходи от разнообразни школи и традиции в актьорската практика. Ще се анализират различни техники, от класически до съвременни, и тяхното въздействие върху обучението на актьорите. Изследването ще подчертае важността на самоподготовката и постоянното самоусъвършенстване за актьора. Ще се разгледат стратегии и практики, които позволяват на актьорите да развият своите умения извън формалното обучение, включително самообучение и личен опит. Ще бъде изследвано как знанията и опитът, придобити от други изкуства, като визуални изкуства, литература и музика, могат да обогатят актьорската игра. Ще се разгледа как наблюдението на ежедневието и социалната реалност влияе на актьорската игра. Ще бъдат проучени и разгледани терминологии и концепции, които не са широко известни сред актьорите, но са от съществено значение за тяхното професионално развитие. Целта е да се акцентира на значението на тези знания за конкурентоспособността и цялостното развитие на актьора. Така изследването има като основна задача да предостави задълбочен поглед върху теоретичните и практическите аспекти на актьорската подготовка, акцентирайки на значението на различните техники и школи, както и на интеграцията на знания от други изкуства. Изследването ще се фокусира върху основните термини и методи, свързани с визуалното изразяване и актьорското майсторство.

Актуалност на темата

Изследването на методите, терминологията и подходите в обучението на актьорските специалности, с акцент върху развитието на визуалните умения, е изключително актуално поради няколко ключови причини. В последните години съществува значителна трансформация в театралната и филмова индустрия, частично причинена от напредъка в технологиите и появата на нови платформи за стрийминг. Тези промени поставят нови изисквания към актьорите, които трябва да се адаптират към различни формати и стилове на визуално/екранно представяне. Развитието на визуалните умения става още по-важно, тъй като визуалната комуникация играе все по-значима роля в съвременния театър и кино. Традиционните методи на обучение често не успяват да отговорят на съвременните изисквания и нужди на актьорите. Включването на нови техники и школи, както и интеграцията на знания от други изкуства, може да обогати и подобри обучителния процес.

Така актуалността на темата произтича от нуждата да се идентифицират и внедрят иновации в обучението на актьорите, за да се подготвят те за съвременните предизвикателства в професията. Актуалността произтича от съвременния културен контекст и от необходимостта от преодоляване на пропуснатите възможности и насърчаване на новите поколения актьори да развият комплексни умения, които да им позволят да се конкурират успешно в едно по-широко професионално поле, което включва театър, кино, телевизионно производство, реклама и шоубизнес. Възможността обучаващите се актьори да разширят своите познания и умения в различни области, както и да осъзнаят важността на скритите терминологии и концепции, е от съществено значение за тяхното професионално развитие. Това прави темата на изследването особено актуална за хора, които се стремят да бъдат не само творци, но и добри професионалисти в своята област и да останат конкурентоспособни. Изследването на връзките между актьорското майсторство и други изкуства, както и как знанието от различни области може да обогати актьорската игра, подчертава нуждата от крос-дисциплинарно обучение. Актуалността на темата произтича и от необходимостта от интегриран подход към обучението на актьорите, който включва и изследване на влиянието на различни видове знания върху професионалното развитие.

Предмет и обект на изследването

Предмет на изследването са установените модели, подходи и практики в процеса на обучение и професионална подготовка на актьорите, възможностите за разширяване на методологическата рамка на обучението и повишаването на ефективността на тази подготовка с оглед съвременните културни контексти и изисквания към тази професия.

Обектът на изследването обхваща очертаването на корпус от методи и техники, свързани с визуални умения и компетенции, които от съвременна гледна точка се явяват ключови за професионално обучение на актьора и възможностите за тяхното развитие в контекста на процеса на формално или неформално обучение по актьорско майсторство. Основният фокус е поставен върху анализа на визуалната грамотност и нейното влияние върху актьорската игра, както и на методите и подходите, използвани за изграждане и усъвършенстване на визуални умения и компетенции като оценка на пространствено-времеви действия и взаимодействия, разбиране за спецификата на изразните средства на съответното изкуство (театър или кино), разбиране за параметрите на сценичната или екранната интерпретация на драматургичната структура на семиотично и изразно ниво и т.н. Така обектът на изследването става многопластов и обхваща различни аспекти на актьорската практика и визуалната грамотност, и предоставя новаторски и интегриран подход за разбиране и развитие на тези умения. Чрез този фокус дисертационният труд се стреми да изясни важността на визуалните умения и да предложи нови методи и препоръки за тяхното усъвършенстване в контекста на съвременната актьорска професия.

Изследователска хипотеза и приноси аспекти

Като изследователска хипотеза в това изследване се предлага разбирането, че е необходимо да се разработи допълнителен теоретичен и практически модул към установените учебни модели по актьорско майсторство, който да обхваща теоретичен анализ и практически методи за развитие на умения за разбиране и практикуване на ефективна визуална комуникация, развитие на визуална компетентност и визуалните умения, респективно визуалната грамотност като аналог на традиционната четивна и писмена грамотност. Влиянието на съвременната визуално ориентирана култура и технологичните иновации са основателна

предпоставка за въвеждането на подобна иновация в актьорската практика, в допълнение и въздействието на дигитализацията, социалните мрежи, каналите за видеосподеляне и стрийминг платформите, които предлагат още предизвикателства и изисквания към професионалната подготовка на актьорите. В тази рамка ще бъде включена и оценка на факторите, въздействащи върху актьорската игра и предложени стратегии за преодоляване на основни проблеми, свързани с липсата на приемственост в индустрията и при самоподготовката на актьора.

Методология на изследването

Методологията на настоящето изследване е проектирана така, че да осигури комплексен и детайлен анализ на визуалните умения и тяхното значение за актьорската игра. Проучване на примери за изучаване на конкретни случаи от различни актьорски школи, филмови произведения, режисьори и експерти в областта на визуалните изкуства и кино. Ще бъде направен анализ на съществуваща литература и теоретични източници, свързани с визуалните умения и актьорската игра в киното, съчетан с теоретичен преглед, емпиричен анализ и синтетично изследване на свързани аспекти, отнасящи се до съвременната културна ситуация, професионалното образование и обучение, и актьорската практика.

В дисертационния труд ще бъдат интегрирани теоретични аспекти от музиката, танца, звука, цветовата теория и визуалните символи, които обогатяват актьорската изява чрез крос-дисциплинарен подход. Също така ще бъдат представени нови методи за визуално изграждане на филмови кадри и детайлен анализ на композицията и визуалните техники предоставят на актьорите подобра база за създаване на въздействащи визуални послания. Чрез този цялостен и интердисциплинарен подход, изследването би допринесло за обогатяване на теоретичната и практическа база на актьорското образование, като предлага ценни насоки за бъдещото развитие на професията.

ПЪРВА ГЛАВА. ЗА НЕОБХОДИМОСТТА ОТ РАЗВИВАНЕ НА ВИЗУАЛНИ УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНЦИИ НА АКТЬОРА

В първа глава на дисертационния труд се аргументира необходимостта от целенасочено развиване на визуални умения и компетенции на актьора като структуроопределящ компонент на съвременната професионална пригодност в условията на визуално доминирана култура, засилена медийна циркулация и интензифицирано аудио-визуално производство, при което зрителското възприятие се формира от ускорени ритми на консумация, екранна фрагментарност и конкуриращи се визуални режими. Анализът поставя визуалната грамотност в центъра на съвременната културна компетентност и я мисли като способност за разчитане, критическа интерпретация и създаване на визуални послания, които функционират едновременно художествено и социално, като в този контекст актьорът се разглежда не само като интерпретатор на драматургичен текст, а като активен конструктор на визуално значение – носител на образни кодове, които участват в социалното производство на смисъл. Изкуството е разгледано като огледало на човешката култура и индивидуалност, което формира вкус, възприятия и естетически ценности, а актьорската игра – като специфична форма на визуална репрезентация на човешкия опит, в която телесността, жестът, мимиката, погледът и пространственото присъствие материализират културни, психологически и социални структури, като се подчертава, че именно визуалната организация на изпълнението превежда вътрешното преживяване в четима форма за зрителя. В тази линия се анализират основните аспекти при изграждането на визуална интерпретация: синхронът между вътрешен процес и външна форма; контролът върху телесната пластика и динамиката; икономията на жеста; композирането на присъствието в кадър/пространство; както и адаптацията към специфичните условия на сцената и екрана, при което киното налага особена прецизност и дисциплина, тъй като близкият план и монтажът превръщат микродвиженията, минималните мимически реакции и ритъма на погледа в носители на психологическа убедителност. Главата проследява историческото формиране на актьора в киното, като очертава професионалните основания на екранното присъствие и разглежда популярни школи и теоретични модели, подпомагащи превъплъщението на екран: системата на

Константин Станиславски с нейната психологическа достоверност и органичност, методът на Лий Страсбърг и неговата камерна чувствителност към вътрешния импулс, влиянието на Бертолд Брехт чрез демонстративния жест и съзнателната визуална дистанция, както и английската актьорска школа и традиции, свързани с техниката, дисциплината, контролираното присъствие и визуалната яснота на изказа, като се аргументира, че независимо от историческите различия тези системи съдържат принципи, които могат да бъдат преформулирани в езика на визуалната компетентност. Особено внимание се отделя на специфичните аспекти при изграждането на визуална интерпретация на ролята като резултат от взаимодействие между жанрови изисквания, режисьорска концепция, културна среда и производствени условия, при което актьорът трябва да балансира между личен творчески избор и колективната визуална визия на екипа, а визуалните решения се мислят като функционални по отношение на кадриране, светлинна среда и визуален ритъм.

1. Значение и роля на визуалната грамотност в съвременния културен контекст

В тази част от изследването се разглежда необходимостта от формиране на визуална грамотност като ключова компетентност за съвременния актьор, функциониращ в условията на силно визуализирана културна среда. Съвременното общество е доминирано от визуални медии – кино, телевизия, дигитални платформи, социални мрежи – които създават нов тип възприятие на художественото съдържание. Това налага актьорът не само да владее традиционните средства на сценичното изразяване, но и да развива чувствителност към визуалната структура на кадъра, композицията, пространствената организация на действието и взаимодействието с камерата. В дисертацията се подчертава, че визуалната грамотност представлява сложен процес на интерпретация на образи, знаци и визуални кодове, чрез които се изгражда смисълът на екранното повествование. Както отбелязва Джон Бъргър в своя фундаментален труд *Ways of Seeing*, „начинът, по който гледаме нещата, е обусловен от това, което знаем или вярваме“.¹ Това наблюдение поставя основата на идеята, че актьорът трябва съзнателно да изгражда собствена визуална култура, за да бъде способен да участва активно

¹ John Berger, *Ways of Seeing*, London: BBC and Penguin Books, 1972, p. 8

в процеса на създаване на екранното изображение. В този контекст се разглеждат и концепциите за визуална култура и визуална комуникация, развивани от автори като Николас Мирзоуф и У. Дж. Т. Мичъл, които разглеждат образа като носител на културни значения и социални кодове. Анализът показва, че актьорът, работещ пред камера, се превръща не само в изпълнител на драматургичен текст, но и в елемент от визуална композиция, която функционира като система от знаци. Следователно изграждането на визуална грамотност се явява необходима предпоставка за професионалната адаптация на актьора към съвременните екранни изкуства.

1.1. Изкуството като огледало на човешката култура и индивидуалност: формиране на вкус, възприятия и естетически ценности. Подглавата разглежда ролята на изкуството като медиатор между индивидуалния опит и културната памет на обществото. Изкуството се разглежда като форма на визуално и емоционално познание, чрез което се формират естетически ценности, културни предпочитания и индивидуална чувствителност към художествените образи. В дисертацията се подчертава, че визуалната култура на актьора не възниква изолирано, а се формира чрез постоянен диалог между художествената традиция, социалния контекст и личния опит на артиста. В този аспект се анализират възгледите на Ернст Гомбрих, който в *The Story of Art* подчертава, че „няма изкуство – има само художници“, ² с което насочва вниманието към индивидуалната интерпретация на художествената реалност. Тази идея е особено релевантна за актьорската професия, при която личната чувствителност и културна подготовка на актьора определят начина, по който той възприема и пресъздава образа. В текста се разглежда и тезата на Пиер Бурдийо за културния капитал, според която естетическият вкус е социално обусловен и се формира чрез образование, културна среда и художествен опит. ³ От тази перспектива се аргументира, че развитието на визуалните умения на актьора предполага системно изграждане на естетическа култура чрез познаване на историята на изкуството, визуалните стилове в киното и различните художествени традиции. Само чрез подобна

² Ernst H. Gombrich, *The Story of Art*, London: Phaidon Press, 1950, p. 15

³ Pierre Bourdieu, *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*, Cambridge, MA: Harvard University Press, 1984, p. 56

подготовка актьорът може да достигне до осъзнато участие в процеса на създаване на визуалния образ.

1.2. Основни аспекти при изграждането на визуална интерпретация. В тази подглава се анализират основните фактори, които участват в процеса на изграждане на визуалната интерпретация на ролята в киното. Визуалната интерпретация се разглежда като синтез между актьорското изпълнение, режисьорската концепция и визуалния стил на филма. Подчертава се, че актьорът трябва да бъде способен да мисли ролята не само драматургично, но и визуално – като част от композицията на кадъра, динамиката на монтажа и пространствената организация на сцената. Анализът включва и концепцията на Рудолф Арнхайм за визуалното мислене, според която възприятието на образа представлява активен процес на интерпретация.⁴ Арнхайм подчертава, че „възприятието не е пасивно регистриране на реалността, а творчески акт“⁵. Това разбиране поставя основата за идеята, че актьорът трябва да участва активно в създаването на визуалната логика на ролята. В дисертацията се разглеждат и практическите аспекти на този процес – работа с камерата, осъзнаване на мащаба на кадъра, използване на минималистична изразност в близък план и съобразяване с ритъма на монтажната структура. По този начин визуалната интерпретация се дефинира като съзнателен процес на съчетаване между актьорска техника и визуална композиция.

2. Популярни школи и теоретични модели, подпомагащи актьорското превъплъщение на екран

Втората част на главата представя анализ на основните актьорски школи и теоретични модели, които оказват влияние върху развитието на екранното актьорско изкуство. Целта е да се проследи как различните педагогически системи формират подходи към изграждането на ролята и как тези подходи могат да бъдат адаптирани към спецификата на киното. В текста се подчертава, че въпреки различията между отделните школи, всички те поставят акцент върху необходимостта от вътрешна мотивация, психологическа достоверност и органичност на актьорското

⁴ Rudolf Arnheim, *Visual Thinking*, Berkeley: University of California Press, 1969, p. 13

⁵ Rudolf Arnheim, *Art and Visual Perception: A Psychology of the Creative Eye*, Berkeley: University of California Press, 1954, p. 27

поведение. Както отбелязва Константин Станиславски, „истинското изкуство започва там, където актьорът престава да играе и започва да живее на сцената“⁶. Тази идея се превръща в основополагащ принцип за множество актьорски системи, които развиват различни методи за постигане на художествена автентичност. В дисертацията се разглеждат тези системи не само като исторически явления, но и като педагогически инструменти, които могат да подпомогнат изграждането на визуални умения у актьора.

2.1. Актьорът в киното – в търсене на основите на професията. Подглавата анализира спецификата на актьорската работа в киното в сравнение със сценичното изпълнение. Акцентираща се върху факта, че киното изисква различен тип актьорска чувствителност, свързана с минимализъм на изразните средства и прецизна работа с вътрешното действие. Както отбелязва Бела Балаш, „камерата разкрива най-фините движения на човешкото лице и превръща мимиката в език“⁷. В дисертацията се разглежда как близкият план и монтажът променят актьорската техника, като изискват по-голяма концентрация върху вътрешния живот на героя. Подчертава се, че актьорът трябва да развие способност да съществува органично в рамките на фрагментиран процес на снимане, при който сцените често се заснемат извън хронологичния ред на драматургичното действие.

2.2. Водещи школи и системи за обучение на актьора. Тази част представя сравнителен анализ на различните педагогически традиции в актьорското обучение, които оказват влияние върху развитието на съвременното актьорско майсторство. Подчертава се, че въпреки различните подходи, всички тези системи се стремят към постигане на психологическа достоверност и органичност на актьорското присъствие.

2.2.1. Школа на Константин Станиславски. Системата на Константин Станиславски се разглежда като основополагаща за модерното актьорско обучение. В дисертацията се анализират ключовите принципи на неговия метод – „магическото ако“, емоционалната памет, вътрешното действие и логиката на сценичното поведение. Станиславски подчертава, че „актьорът трябва да вярва в това, което прави, и да живее истински в

⁶ Konstantin Stanislavski, *An Actor Prepares*, New York: Theatre Arts Books, 1936, p. 45

⁷ Béla Balázs, *Theory of the Film: Character and Growth of a New Art*, New York: Dover Publications, 1970, p. 38.

предложените обстоятелства“⁸. Тези принципи се разглеждат като фундамент за изграждане на визуално достоверно поведение пред камерата, тъй като киното изисква максимална автентичност на актьорското присъствие.

2.2.2. Методът на Лий Страсбърг. Методът на Лий Страсбърг представлява развитие на идеите на Станиславски в контекста на американската актьорска школа. В текста се анализира ролята на емоционалната памет и личния опит на актьора като източник на художествена автентичност. Страсбърг твърди, че „актьорът трябва да използва собствените си преживявания, за да създаде истинност на сцената“⁹. Методът се разглежда като особено ефективен в киното, където камерата улавя най-фините психологически нюанси на изпълнението.

2.2.3. Влияние на Бертолд Брехт. Подглавата разглежда алтернативния подход на Бертолд Брехт, който се противопоставя на пълното психологическо сливане между актьор и персонаж. Брехт въвежда концепцията за „ефекта на отчуждението“, чрез който зрителят се насърчава да възприема сценичното действие критично. Както отбелязва Брехт, „целта на театъра не е да създава илюзия, а да провокира мислене“¹⁰. В контекста на киното този подход предлага различна перспектива към визуалната интерпретация на ролята, при която актьорът съзнателно демонстрира художествената конструкция на образа.

2.2.4. Английската актьорска школа и традиции. Английската актьорска традиция се характеризира с висока степен на текстова дисциплина, внимание към речевата култура и силно влияние на класическата театрална традиция. В дисертацията се разглежда ролята на институции като Кралската академия за драматично изкуство (RADA) и тяхното влияние върху съвременното актьорско обучение. Този модел се отличава със стремеж към баланс между психологическа дълбочина и формална прецизност на актьорското изпълнение.

⁸ Konstantin Stanislavski, *An Actor Prepares*, New York: Theatre Arts Books, 1936, p. 45

⁹ Lee Strasberg, *A Dream of Passion: The Development of the Method*, Boston: Little, Brown and Company, 1987, p. 112

¹⁰ Bertolt Brecht, *Brecht on Theatre: The Development of an Aesthetic*, New York: Hill and Wang, 1964, p. 91.

3. Специфични аспекти при изграждане на визуална интерпретация на ролята

Тази част от главата анализира практическите механизми, чрез които актьорът изгражда визуалната структура на ролята. Акцентираща се върху взаимодействието между актьора, режисьора и оператора при създаването на екранния образ. Визуалната интерпретация се разглежда като процес, при който актьорското поведение се адаптира към композицията на кадъра, светлината, движението на камерата и монтажната логика на филма.

4. Водещи национални кинематографии и художествени тенденции

В заключителната част се развива сравнителен анализ на водещи национални кинематографии и художествени тенденции, който служи като аргумент, че визуалните изисквания към актьора са културно и естетически детерминирани: американското кино със стабилни жанрови модели и ясно кодирани типажки; европейските традиции – италиански неореализъм, френско класическо кино и поетичен реализъм, френска нова вълна, британска нова вълна и социален реализъм, немски експресионизъм и Ново германско кино – както и специфични явления в чехословашката, испанската, скандинавската, руската/съветската и българската кинематография; паралелно се разглеждат водещи тенденции и културни влияния в азиатското кино (японско, китайско и новата вълна, южнокорейско) и в Латинска Америка и Близкия изток (Cinema Novo, латиноамерикански кинопрактики, турско и иранско кино), като се утвърждава тезата, че различните визуални режими формират различен стил на актьорската игра и налагат специфични критерии за визуална четимост, което окончателно потвърждава нуждата от системно развитие на визуалната компетентност в обучението и професионалната реализация.

ВТОРА ГЛАВА. ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ НА ИДЕЯТА ЗА РАЗВИВАНЕ НА ВИЗУАЛНА КОМПЕТЕНТНОСТ И ВИЗУАЛНИ УМЕНИЯ ОТ АКТЬОРИТЕ В ПРОЦЕСА НА ТЯХНОТО ОБУЧЕНИЕ

1. Дефиниране на визуалната компетентност и нейното значение в контекста на актьорско майсторство в киното и аудио-визуалните изкуства

В първата част на главата се разглеждат различните интерпретации на понятието „визуална компетентност“ в съвременната научна литература. Визуалната компетентност се дефинира като комплексна система от знания, умения и нагласи, свързани със способността на индивида да възприема, анализира, интерпретира и създава визуални образи. В контекста на актьорската професия тази компетентност придобива специфично значение, тъй като актьорът в киното се превръща в ключов елемент от визуалната структура на филмовото изображение. Както отбелязва Рудолф Арнхайм, визуалното мислене представлява фундаментален когнитивен процес, чрез който човек структурира и осмисля реалността чрез образи¹¹. От тази перспектива актьорът не само интерпретира драматургичен текст, но и участва активно в изграждането на визуалния смисъл на кадъра. В дисертацията се аргументира тезата, че развитието на визуална компетентност е съществена част от съвременното актьорско образование, тъй като позволява на актьора да разбира визуалната логика на киното и да адаптира своето поведение към специфичните условия на екранното изразяване.

Тази глава е посветена на теоретичните основи на идеята за развиване на визуална компетентност и визуални умения в процеса на актьорското обучение и изгражда концептуална рамка, в която визуалната компетентност се дефинира като съвкупност от знания, умения и нагласи за осъзнато възприемане, интерпретация и съзнателно управление на визуалните елементи на изпълнението в киното и аудио-визуалните изкуства, включително телесна организация, мимика, жест, пространствено поведение, партньорство, работа с костюм/реквизит/декор и отношение към камерата като активен медиатор, при което целта е изграждане на психологически и естетически убедителен екранен образ в конкретна културна, жанрова и технологична среда.

¹¹ Arnheim, Rudolf. Visual Thinking. Berkeley: University of California Press, 1969, p. 13.

2. Адаптиране на теоретични модели за развитие на меки умения към концепцията за развитие на визуална грамотност, визуална компетентност и визуални умения

Втората част на главата разглежда възможността различни теоретични модели за развитие на меки умения да бъдат адаптирани към обучението на актьора. Анализът показва, че голяма част от съвременните педагогически и психологически теории съдържат концепции, които могат да бъдат използвани за развиване на визуалните способности на студентите по актьорско майсторство. Тези модели подчертават значението на емоционалната интелигентност, социалното взаимодействие, когнитивната гъвкавост и метакогнитивната рефлексия като ключови фактори в процеса на учене.

2.1. Опити за практическо приложение на концепцията за емоционална интелигентност на Даниел Гоулман в актьорската професия. В тази подглава се анализира концепцията за емоционална интелигентност, разработена от Даниел Гоулман, и нейната приложимост в актьорското обучение. Според Гоулман емоционалната интелигентност включва способности като самосъзнание, саморегулация, емпатия и социални умения¹². Тези качества са от съществено значение за актьора, тъй като позволяват по-дълбоко разбиране на психологическите мотивации на персонажа и по-автентично изграждане на емоционалното поведение в кадър.

2.2. Моделът на компетенциите на Лайл и Сигрид Спенсър. В дисертацията се разглежда и моделът на компетенциите, разработен от Лайл и Сигрид Спенсър, който дефинира компетенциите като комбинация от знания, умения, нагласи и мотивации, които определят ефективното професионално поведение¹³. Този модел предлага полезна рамка за анализ на актьорските умения и за създаване на програми за тяхното системно развитие. В този контекст се предлага примерна програма за развитие на актьорски компетенции, насочена към изграждане на визуална чувствителност и способност за работа в екранна среда.

2.3. Моделът на социално-емоционалното учене (SEL). Следващата част от главата анализира модела на социално-

¹² Daniel Goleman, Emotional Intelligence, New York: Bantam Books, 1995

¹³ Lyle M. Spencer, Signe M. Spencer, Competence at Work, New York: John Wiley & Sons, 1993.

емоционалното учене (Social Emotional Learning – SEL), който поставя акцент върху развитието на личностни и социални компетенции като саморефлексия, емпатия, емоционална регулация и ефективна комуникация.¹⁴ В контекста на актьорското обучение тези умения подпомагат изграждането на автентични персонажи и способността на актьора да взаимодейства с партньорите си в сцената. В дисертацията се разглеждат предимствата на SEL модела, както и критичните аспекти на неговото приложение в обучението по актьорско майсторство, включително необходимостта от адаптиране на педагогическите подходи към специфичните изисквания на художественото образование.

2.4. Теорията за множествената интелигентност на Хауърд Гарднър. Теорията за множествената интелигентност на Хауърд Гарднър се разглежда като важна теоретична рамка за разбиране на разнообразието от способности, които участват в актьорската професия. Според Гарднър интелигентността не е единна структура, а включва различни типове когнитивни способности – пространствена, телесно-кинестетична, интерперсонална и интраперсонална интелигентност.¹⁵ В дисертацията се аргументира, че именно комбинацията от тези интелигентности създава основата за развитие на визуалните умения на актьора.

2.5. Моделът на емпатийното учене на Карл Роджърс. В тази подглава се анализира хуманистичната педагогическа теория на Карл Роджърс, която поставя в центъра на образователния процес личността на обучаемия. Роджърс подчертава значението на емпатията, автентичността и подкрепящата учебна среда като фактори за ефективно обучение.¹⁶ Тези принципи са особено релевантни за актьорската подготовка, която изисква висока степен на емоционална откритост и доверие между преподавател и студент.

2.6. Теорията за социалното учене на Албърт Бандура. Теорията за социалното учене на Албърт Бандура подчертава ролята на наблюдението и подражанието в процеса на усвояване на нови поведения.¹⁷ В контекста на актьорското обучение тази теория обяснява значението на наблюдението на партньори, преподаватели

¹⁴ CASEL, Social and Emotional Learning: Core Competencies, Chicago: Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning, 2003, p. 9

¹⁵ Howard Gardner, Frames of Mind, New York: Basic Books, 1983

¹⁶ Carl Rogers, Freedom to Learn, Columbus: Merrill Publishing Company, 1969

¹⁷ Albert Bandura, Social Learning Theory, Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1977.

и екранни изпълнения като средство за развитие на професионални умения.

2.7. Моделът на адаптивното обучение. В тази част се разглеждат съвременните концепции за адаптивно обучение, които се основават на идеята за индивидуализиране на образователния процес според специфичните способности и стилове на учене на студентите. Анализът показва, че този модел може да бъде особено ефективен при обучението по актьорско майсторство, тъй като позволява персонализирано развитие на визуалните умения.

2.8. Когнитивни модели за обучение. Следващата подглава разглежда когнитивните теории за учене, които поставят акцент върху ролята на мисловните процеси – възприятие, памет, внимание и интерпретация – в усвояването на нови знания и умения. В контекста на визуалната актьорска практика тези процеси са ключови за изграждането на способност за анализ на визуалната структура на сцената.

2.9. Модели на метакогнитивно учене. Метакогнитивните модели се разглеждат като инструмент за развитие на саморефлексия и осъзнат контрол върху процеса на учене. В дисертацията се представят примерни стратегии за метакогнитивно обучение, които могат да подпомогнат студентите по актьорско майсторство да осъзнаят и развият своите визуални способности.

2.10. Конструктивизмът като педагогически подход в обучението на актьора. Последната част на главата разглежда конструктивизма като педагогическа парадигма, според която знанието се изгражда активно от обучаемия чрез взаимодействие с учебната среда. В контекста на актьорското обучение този подход предполага използване на практически упражнения, експериментални задачи и творчески проекти, които стимулират развитието на визуалното мислене и художественото въображение на студентите.

ТРЕТА ГЛАВА. ОСОБЕНОСТИ НА ПРОЦЕСА НА ИЗГРАЖДАНЕ И РАЗВИВАНЕ НА ВИЗУАЛНИ УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНЦИИ НА АКТЬОРА

Трета глава разглежда особеностите на процеса на изграждане и развиване на визуални умения и компетенции на актьора, като анализът изяснява връзката между визуалната култура и актьорската експресия в условията на дигитална, медийно наситена среда и утвърждава позицията, че визуалното възприятие е културно обусловено: начините на „четене“ на изображението, композицията, пространството и визуалния ритъм се формират от исторически натрупвания, жанрови конвенции и когнитивни схеми, които определят очакванията на зрителя и критериите за визуална убедителност на актьорската игра. В тази перспектива визуалната експресия се разглежда като резултат от взаимодействие между културни модели, индивидуална телесна осъзнатост и специфични изразни средства на киното и театъра, като специален акцент се поставя върху влиянието на дигиталните технологии върху визуалната култура на актьора – промяна на екранните формати, виртуални и хибридни сценични пространства, CGI, green screen и постпродукционни добавки – които изискват развитие на пространствено въображение, вътрешна визуализация и способност за реакция към обекти и партньори, които не присъстват физически. Аргументира се необходимостта от допълнение на класификацията на визуалните умения чрез осева структура на визуалната компетентност, която да направи процеса педагогически управляем: перцептивна ос (възприемане, анализ, селекция и осъзнаване на визуалната информация), експресивна ос (визуално изразяване чрез телесност, жест, мимика, движение и пауза), технологична ос (адаптация към визуални технологии, софтуерни процеси и технологично посредничество) и снимачна ос (взаимодействие актьор–камера, включително работа с планове, ъгли, светлина, кадриране и монтажна логика).

1. В търсене на връзката между визуалната култура и актьорската експресия

Изграждането на визуалните умения започва с разбиране на визуалната култура като част от цялостната художествена грамотност на актьора. Според Arnheim визуалното мислене е основен когнитивен процес, чрез който актьорът структурира своето

възприятие и създава визуални решения на сцената и пред камерата.¹⁸ В съвременния контекст дигиталните технологии, като виртуални сцени, CGI ефекти и видеопроизводствени платформи, създават нови изисквания към визуалната култура на актьора, тъй като той трябва да адаптира традиционните си визуални умения към сложни технологични среди.

1.1. Влияние на дигиталните технологии. Дигитализацията променя както визуалното възприятие на актьора, така и начините на взаимодействие с камерата и другите участници. Технологиите позволяват многократни визуални повторения, манипулация на кадъра и контрол върху пространствените композиции, което налага специфично обучение за усвояване на виртуално-актуализирана визуална компетентност.

1.2. Необходимост от допълнение на класификацията на визуалните умения. За ефективното обучение се предлага многоосна класификация на визуалните умения, която включва:

- Перцептивна ос – тази ос включва възприемането и осъзнаването на визуалната информация, анализ на пространствени композиции, цветови решения и сценични детайли. Метакогнитивните модели показват, че съзнателното наблюдение на средата стимулира развитие на визуалната чувствителност.

- Експресивна ос – свързана е с умението на актьора да предава идеи, емоции и нагласи чрез визуални средства — мимика, жест, позиция и работа с реквизит. Теории като множествената интелигентност на Гарднър акцентират на интерперсоналната и телесно-кинестетичната интелигентност като ключови за ефективната визуална експресия.¹⁹

- Технологична ос – обхваща способността на актьора да се адаптира към визуални технологии, включително работа с камера, осветление и виртуални ефекти. Този компонент се опира на принципите на адаптивното обучение и индивидуализираните педагогически подходи.

- Снимачна ос – включва взаимодействие с камерата и разбирането на визуалния език на кинематографията. Теории за визуалното мислене и композицията и когнитивни модели на възприятие подпомагат формирането на уменията за позициониране, движение и сценично присъствие в кадър.

¹⁸ Rudolf Arnheim, Visual Thinking, Berkeley: University of California Press, 1969, p. 13

¹⁹ Howard Gardner, Frames of Mind, New York: Basic Books, 1983, p. 60

2. Особености на обучението на актьора с фокус върху визуална компетентност

Главата разглежда особеностите на обучението на актьора с фокус върху визуалната компетентност като специфичен педагогически проблем, който изисква преосмисляне на традиционните методи и интеграция на визуални тренинги, камератренинг и практически упражнения, насочени към развитие на визуална осъзнатост, самонаблюдение и контрол, като в този контекст се анализират проблеми в обучението по актьорско майсторство в България (дефицити в екранната подготовка, ограничена систематизация на визуалния компонент) и се посочват добри примери от световната практика, които демонстрират ефективна интеграция на визуални умения в образователния процес. Обучението по визуални умения включва интегриране на теоретични знания и практически упражнения, като се обръща внимание на индивидуалните способности на студентите и жанровите специфики.

2.1. Съвременни предизвикателства пред актьорското образование в България. В българската актьорска практика често се наблюдава липса на систематично обучение по визуални компетенции, както и ограничен достъп до технологии за визуално възприятие и тренинг с камера. Това води до необходимост от структурирани модули и лаборатории, които съчетават теория и практика.

2.2. Добри примери от световната практика. Водещи международни школи, като Американската академия за драматично изкуство (AADA) и школите на Лий Страсбърг и Станиславски, демонстрират интеграция на визуални упражнения, работа с камера и упражнения за пространствено възприятие, което се оказва особено ефективно за развиване на визуалната компетентност.²⁰

3. Концепция за практически образователен модул

Значим дял е посветен на концепция за практически образователен модул от упражнения и жанрови лаборатории, в който развитието на визуалната компетентност се осъществява чрез експеримент, контролирана обратна връзка, саморефлексия и вариативност на жанрови и технологични ситуации. Предлага се

²⁰ Lyle M. Spencer, Signe M. Spencer, *Competence at Work*, New York: John Wiley & Sons, 1993, p. 11

модул, съчетаващ упражнения и жанрови лаборатории, който включва:

- упражнения за перцептивна ос;
- задачи за експресивна ос;
- тренировки с технологии и камера;
- сценични лаборатории с различни жанрове (драма, комедия, абсурд, експериментално кино).

Този подход осигурява синхрон между теория, практика и индивидуални способности на студента, като стимулира развитието на визуални умения в безопасна обучителна среда.

4. Адаптация на визуалните умения в реална професионална среда

Анализира се адаптацията на визуалните умения в реална професионална среда като постоянен процес на приспособяване към нови визуални езици, технологични решения и производствени практики, което утвърждава визуалната компетентност като динамична професионална способност. Ключов момент е трансфера на визуални умения от обучителната към професионалната среда. Актьорът трябва да може да прилага визуалните компетенции в различни жанрови, технологични и режисьорски контексти. Теории за емпатийно и социално учене показват, че ефективното прилагане изисква както самосъзнание, така и адаптивност към различни професионални ситуации.²¹

²¹ Carl Rogers, *Freedom to Learn*, Columbus: Merrill Publishing Company, 1969, p. 88

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА. ПРАКТИЧЕСКО ПРИЛОЖЕНИЕ НА ВИЗУАЛНИТЕ УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНЦИИ

Четвъртата глава разглежда реализацията на визуалните умения и компетенции на актьора в практическата професионална среда. Основният акцент е върху интегрирането на визуалната подготовка в процеса на работа върху ролята, взаимодействието с режисьора и останалия екип, както и адаптацията към различни жанрови и технологични изисквания на съвременното кино и театър. Практическите аспекти са подкрепени с доказани педагогически и психолого-практически модели, които са широко използвани в световната актьорска школа.

1. Специфични аспекти при работата на актьора

1.1. Особенности в подготовката на актьора спрямо жанра.

Подготовката на актьора изисква адаптация на визуалните умения към жанровата специфика на продукцията. Както подчертава Станиславски, актьорът трябва да владее „вътрешна логика на ролята“ и да интегрира емоционалната и визуалната експресия в съответствие с жанра. Това включва както драматични, така и комедийни, експериментални и абсурдни форми, всяка от които изисква различен акцент върху визуалното присъствие и взаимодействие с камерата и сценичната среда.

1.2. Поддържане на професионална дисциплина.

Дисциплината е ключов фактор за развиване на визуална компетентност. По думите на Uta Hagen, постоянството в упражненията, наблюдението и самокритичността позволяват на актьора да изгражда стабилни навици за пространствено ориентиране и визуална координация.²²

2. Екипна динамика, взаимодействия и адаптивност

В този контекст поддържането на професионална дисциплина се разглежда като ключов фактор за устойчивост на изпълнението (концентрация, отговорност към процеса, психофизическа издръжливост и последователност), а екипната динамика, взаимодействията и адаптивността се анализират като среда, в която визуалната компетентност се проявява ежедневно: подготовка и работа със сценария; ефективна комуникация с режисьора; физическа и сценична подготовка; пространствено ориентиране и взаимодействие със средата; партньорство и психологическа

²² Uta Hagen, *Respect for Acting*, New York: Wiley, 1973, p. 72

гъвкавост; устойчивост на образа като способност за визуална, психологическа и емоционална константност при фрагментарно заснемане, повторения и производствени прекъсвания.

2.1. Подготовка и работа със сценария. Анализът на сценария и визуализацията на сценичните действия са основополагащи за ефективна актьорска работа. Съгласно Бертолд Брехт, актьорът трябва да развива „разделено внимание“, за да може едновременно да следи драматургията и визуалните детайли.²³ Това умение подпомага адаптацията към променящи се режисьорски изисквания.

2.2. Ефективна комуникация с режисьора. Актьорът трябва да умее да комуникира визуалните си решения и намерения с режисьора. Както отбелязва Михаил Чехов, визуалната импровизация и образната мисъл са важни за синхронизацията между актьора и режисьора.²⁴

2.3. Физическа и сценична подготовка. Работата с тялото е неразривно свързана с визуалните умения. Теории за телесно-ориентираното обучение, включително системата на Laban и техники на Чехов, показват, че контролът върху движение, жест и поза е ключов за визуална експресия.²⁵

2.4. Пространствено ориентиране и взаимодействие със средата. Способността за навигация в пространството и взаимодействие с околната среда е съществен компонент на визуалната компетентност. Изследванията на Rudolf Laban по движението и сценичната структура акцентират върху разбирането на пространствените оси и тяхната интерпретация от актьора.

2.5. Партньорство и психологическа гъвкавост. Актьорът трябва да развива емпатийни способности и адаптивност при работа с партньори. Социално-емоционалните модели на Bandura и Rogers подчертават значението на наблюдението, подражанието и емпатията за успешното взаимодействие.²⁶

2.6. Устойчивост на образа. Тренировките в устойчивост на образа са съществени за професионалното представяне, особено при многократни дубли и сложни сценични условия. Систематичните упражнения за самоконтрол и визуална концентрация, както описва

²³ Bertolt Brecht, *Brecht on Theatre: The Development of an Aesthetic*, London: Methuen, 1964, p. 31

²⁴ Michael Chekhov, *On the Technique of Acting*, New York: Harper & Row, 1953, p. 19.

²⁵ Rudolf Laban, *The Mastery of Movement*, London: Macdonald & Evans, 1950, p. 101

²⁶ Albert Bandura, *Social Learning Theory*, Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1977, p. 22; Carl Rogers, *On Becoming a Person*, Boston: Houghton Mifflin, 1961, p. 102

Uta Hagen, подпомагат създаването на стабилен и убедителен сценичен образ.²⁷

2.7. Voice Acting и визуалното въображение. Дори при озвучаването (voice acting), визуалното въображение е ключово. Както подчертава Richard Williams, актьорът трябва да визуализира сцената, за да предаде емоция и ритъм чрез гласа.²⁸ В рамките на главата се включва и специфичният дял на voice acting и визуалното въображение, където правоговорът, техниките на звукоизвличане и диалогът се разглеждат като средства за изграждане на визуално внушение чрез глас и за конструиране на „невидимо“ визуално пространство в съзнанието на зрителя.

2.7.1. Правоговор и техники на звукоизвличане – диалог.

Тук важни са артикулационните упражнения, ритъмът на речта и синхронизацията с визуалните образи, които комбинират звук и въображаемо пространство.

3. Визуални умения, подпомагащи работата върху ролята

Визуалните умения, подпомагащи работата върху ролята, се систематизират в посока камератренинг и работа с огледално възприятие като техники за самонаблюдение и контрол на визуалното присъствие, както и визуална адекватност по време на снимки като осъзнаване на план, светлина, кадриране и монтажна логика, които определят кои акценти „работят“ и кои се губят в екранната организация.

3.1. Камератренинг и работа с огледално възприятие.

Камератренингът включва наблюдение на собствения актьорски образ чрез видеозапис и огледално възприятие. Теории за визуално обучение и самонаблюдение на Flavell и Bruner подкрепят тази практика.²⁹

3.2. Визуална адекватност по време на снимки.

Визуалната адекватност изисква непрекъсната адаптация към осветление, камера, реквизит и партньори. Тук практическите умения, комбинирани с теоретичната подготовка по визуална култура и когнитивни модели, позволяват ефективна визуална експресия.

²⁷ Uta Hagen, *Respect for Acting*, New York: Wiley, 1973, p. 72

²⁸ Richard Williams, *The Animator's Survival Kit*, London: Faber & Faber, 2001, p. 45.

²⁹ John H. Flavell, "Metacognition and Cognitive Monitoring," *American Psychologist*, 1979, p. 906; Jerome Bruner, *The Process of Education*, Cambridge: Harvard University Press, 1960, p. 12

4. Импровизацията като актьорски подход и метод

Импровизацията се анализира като актьорски подход и метод, развиващ гъвкавост и адаптивност в непредвидими ситуации, без разпад на визуалната логика на персонажа, като в обобщение се утвърждава тезата, че практическото приложение на визуалните умения е динамичен баланс между подготовка, дисциплина и творческа свобода и че визуалната компетентност е фундаментална за професионалната реализация и устойчивост на актьора в съвременната аудио-визуална среда.

Четвърта глава е посветена на практическото приложение на визуалните умения и компетенции и разглежда как визуалната компетентност функционира като интегративен професионален инструмент в реалния процес на актьорската работа, при който теоретичните постановки от предходните глави се превеждат в конкретни стратегии за адаптация към жанрове, формати и производствени условия в театъра, киното и аудио-визуалните продукции. Акцентът пада върху специфичните аспекти при работата на актьора и върху особеностите в подготовката спрямо жанра, където драмата изисква визуална минималност, нюансирана мимика и контрол на микрожеста в името на психологическа достоверност; комедията предполага ритъм, визуална хипербола, телесна пластичност и прецизно дозиране на гротеската; трагедията поставя изисквания за символичност, ритуалност и сценично извисяване на жеста; мюзикълът налага синхронизация между движение, музика и визуална експресия при високо физическо натоварване, като филмовите жанрове допълнително изискват работа пред камера и контрол върху визуалния детайл в различни планове и кадрирования.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В този дисертационен труд бяха изследвани различните аспекти на проблема за обучението и подготовката на актьорите за изграждане на пълноценни и въздействащи филмови образи чрез развитието на тяхната визуална грамотност, компетентност и умения. Развитието на визуални умения е необходимо да започне още от етапа на професионално образование по актьорско майсторство в академии и университети. За студентите е от съществено значение придобиването на специализирана подготовка

за работа в полето на киното и аудио-визуалните изкуства. Тази подготовка значително надхвърля традиционните разбирания за сценично присъствие и се явява ключова предпоставка за изграждането на актьора като творец и професионалист в съвременната културна ситуация.

В изследването са проучени, представени и анализирани методи, подходи и основната терминология, използвани в театъра и в киното, като бе направен и сравнителен анализ на приликите и разликите в работата на актьора в тези творчески сфери. Специален акцент бе поставен върху екранните изкуства като се очертаха перспективите за по-пълноценното им интегрирането им в обучението на актьорите със специален фокус върху развитието на визуални умения и компетенции.

Бяха анализирани различни методи и техники, от класически до съвременни, и тяхното приложение в специализираното обучение на актьорите. Също бяха разработени концепции, стратегии и модели за ефективно практическо обучение с фокус екранните изкуства, които могат да бъдат приложени както в академична среда, така и за надграждане на професионалната подготовка на актьорите. Предложеният теоретичен и практически модул от методи и техники, свързан с придобиването на визуални умения и компетенции може да се разглежда като иновативен образователен подход инспириран от разширяващото се поле за професионална реализация на актьорите, което вече обхваща не само киното и телевизията, но и социални мрежи, канали за видеосподеляне, стрийминг платформите, които предлагат нови възможности, предизвикателства и изисквания към професионалната подготовка на актьорите. Това, от своя страна, изпълва основните цели и задачи на изследването и потвърждава изследователската хипотеза.

Резултатите от изследването потвърдиха изходните позиции на анализа, че за съвременните актьори визуалната култура се явява ключова в контекста както на сценичните, така и на екранните изкуства и изисква специфичен и диференциран подход към обучението, в който наблюдението, визуалната памет, оценката на пространствено-времеви взаимодействия пред камера и на екран, разбирането за спецификата на изразните средства на съответното изкуство (театър, кино или други медии), познаването на параметрите на сценичната или екранната интерпретация на

драматургичната структура на семиотично и изразно ниво и т.н. се превръщат в основни педагогически цели и индикатори за напредък.

Визуалното възприятие функционира като активна форма на анализ и синтез, чрез която актьорът не просто възприема заобикалящия го свят (действителен и виртуален), а го реконструира в сценични и екранни образи. Практическите упражнения, базирани на перцептивни, експресивни, технологични и динамични оси могат да подпомогнат развиването на способности за наблюдение и творческа интерпретация на идеите и намеренията на режисьора, създавайки качествено ново ниво на осмисляне, презентация и визуализация. Това ниво е предпоставка за адекватно поведение пред камерата, която се превръща в най-строгия и безкомпромисен съдия на актьорската органичност и автентичност.

Подчертани са и други съществени аспекти и зависимости, свързани с процеса на интегриране на концепцията за визуална грамотност в традиционните модели на обучение на актьора като проактивно и интерактивно взаимодействие с партньора (актьор, актьори, камера и т.н.) и развиване на емпатия и образно мислене. Колкото по-добре студентът наблюдава партньора си и взаимодейства активно на сцената или на снимачната площадка, толкова по-адекватно и автентично изгражда сценични и екранни образи, като по този начин се създава и мост между индивидуалното преживяване и споделения творчески процес. Камерата, регистрирайки микрожестове и фини изменения в мимиката, превръща този акт на наблюдение и взаимодействие в осезаемо за зрителя преживяване, което засилва драматургичното, емоционалното и естетическото въздействие на художественото произведение. Създаването на визуален образ е автентичен творчески акт и затова актьорът не може да бъде приет единствено като изпълнител на режисьорската воля, а като партньор в изграждането на визуалната интерпретация, чийто принос се реализира чрез съзнателно боравене с визуални изразни средства.

Корпусът от практически упражнения и жанрови лаборатории, конструиран в изследването създава предпоставки както за надграждане на знания и умения, но и за повишаване на професионалната квалификация и специализация по отношение на различни видове аудио-визуални произведения и техните жанрови характеристики. Тази адаптивност и вариативност показва, че визуалната култура на актьора трябва да бъде едновременно

устойчива и многоаспектна, изграждайки у студента способност да превключва между различни жанрови кодове без загуба на органичност. Именно тук динамичната и технологичната оси показва своята ключова роля: първата развива гъвкавостта на темпо-ритъма и енергийния преход, а втората – умението за взаимодействие с камера, осветление и дигитални среди, което се превръща в задължителна компетентност за съвременния актьор.

В по-широк контекст, изследването поставя актуалните въпроси за развитието на визуалните умения на актьора не е само техническа подготовка, а и в контекста на настъпилата цялостна културна трансформация. Актьорът, преминал през подобно обучение може да развие способности за ефективна презентация и интерпретация, за визуално мислене, може да осъзнае своя образ като част от по-голямата творческа концепция на представление или филм, и да се превъплъти според творческите цели и намерения с ясно чувство за отговорност, но и с активен творчески принос. В този смисъл изследването надгражда традиционните модели на обучение на актьора, като предлага методически модел, който съчетава наблюдение, експресия, технологична компетентност и творчески аспекти в единна система.

В заключение развитието на визуални умения в контекста на обучението по актьорското майсторство са педагогически необходими и постижими с оглед на успешната реализация на актьора в разширяващото се професионално поле и в съвременната културна ситуация. Визуалната подготовка на актьора не е периферна, а централна ос на актьорското образование и обучение, която осигурява адекватност, органичност и въздействие на сценичния или филмов образ. В съвременния свят изграждането на визуалната култура и грамотност на актьорите е не просто надстройка, а фундамент на качествено образование, но и гаранция за творческо и професионално развитие, без които студентът остава недостатъчно подготвен за предизвикателствата на съвременната културна ситуация, на екранните изкуства и медиите и лишен от пълния потенциал на своя артистичен инструментариум и възможности за успешна професионална реализация.

ПРИНОСИ НА НАУЧНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

Основните научни, научно-приложни и приложни приноси на изследването могат да бъдат формулирани, както следва:

1. Научни приноси:

- Теоретично осмисляне и обосноваване на понятията „визуална грамотност“, „визуална компетентност“ и „визуални умения“ в контекста на комплексното обучение и професионалната подготовка на актьора и предвид съвременната културна ситуация, развитието на дигиталните технологии и новите медии;
- Направена е класификация на визуалните умения, адаптирана за нуждите на специализираното професионално обучение по актьорско майсторство;
- Разработена е теоретичната рамка и концепция за специализирано обучение и допълнителни тренинги на актьори за развитие на „визуална грамотност“, „визуална компетентност“ и „визуални умения“.

2. Научно-приложни и приложни приноси:

- Разработен е теоретичен модел за придобиване на визуални умения и развитие на визуална компетентност от студенти по актьорско майсторство като необходима нова ключова компетентност в епохата на дигиталните технологии и медии, което може да послужи за основа на академични курсове, надграждащи обучителни курсове и тренингови модули;
- Разработена е система от практически упражнения за обучение на студенти по актьорско майсторство с фокус развитие на различни визуални умения за пълноценна работа в различни аудио-визуални изкуства и медии;
- Разработен е корпус от жанрови лаборатории, като допълнение към практическата подготовка на студенти по актьорско майсторство за работа в различни визуални стилове (драма, комедия, трилър др.), приложими както в академична среда, така и за надграждане на актьорски компетенции.

ПУБЛИКАЦИИ

1. Бончев, А., 2021, „Изграждане визуалната грамотност на студентите по актьорско майсторство“, Академично издателство „За буквите - О писменехъ“, МНОГОЛИКАТА НАУКА, сборник с доклади от Вторите годишни докторантски четения на катедра „Култура, историческо наследство и туризъм“ в Университета по библиотекознание и информационни технологии, УниБит, София
2. Бончев, А., 2022, Актьорската професия по време на пандемията от Ковид-19“, Академично издателство „За буквите – О писменехъ“, МНОГОЛИКАТА НАУКА, сборник с доклади от Третите годишни докторантски четения на катедра „Култура, историческо наследство и туризъм“ в Университета по библиотекознание и информационни технологии“, София
3. Бончев, А., 2022, „Липсата на приемственост в актьорската професия от едно поколение на нечетящи“, Югозападен университет „Неофит Рилски“ и БГ Наука, февруари 2022, бр.150
4. Бончев, А., 2026, „Черно-бяло. Технически невъзможното създава шедеври“, Култура, медии и Културен туризъм, Т.2, Университетско издателство „Неофит Рилски“, Благоевград; с. 155-168

**SOUTH-WEST UNIVERSITY “NEOFIT RILSKI”
FACULTY OF ARTS
DEPARTMENT OF TELEVISION, THEATRE AND
CINEMA ARTS**

Atanas Dobrev Bonchev

**THE DEVELOPMENT OF VISUAL SKILLS IN ACTING
STUDENTS**

**Abstract of a Dissertation Submitted for the Award of the
Educational and Scientific Degree of Doctor in Professional Field
8.4. Theatre and Film Arts (Film Studies, Film Arts and
Television)**

**ACADEMIC SUPERVISOR
Assoc. Prof. Dr. Milena Aneva**

Blagoevgrad, 2026

The dissertation was discussed and proposed for defense by the Department of “Television, Theatre and Cinema Arts” at the Faculty of Arts of South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, at a meeting held on 17.06.2026.

The total volume of 227 pages includes: Introduction, 4 Chapters, Conclusion, Contributions, Publications, and a Bibliography comprising 105 titles in Bulgarian, Russian, and English, 20 online sources, and a Filmography of 97 film titles and 9 plays. The text also contains 5 illustrative materials (non-statistical graphics).

The defense of the dissertation will take place on 24.09.2026 at 10 o'clock in Corpus 8 of South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, before a scientific jury composed of Assoc. Prof. Dr. Irina Ognyanova Kitova, Prof. Dr. Tsvetan Georgiev Nedkov, Assoc. Prof. Dr. Asen Todorov Terziev, Prof. Dr. Atanas Georgiev Atanasov, Assoc. Prof. Dr. Krasimir Iliev Kutsuparov.

The materials are available at the secretary's office of the Department of Television, Theatre and Cinema Arts, Academic Building 4 of South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, 5th floor, room 4503.

INTRODUCTION

The development of visual skills among acting students is of essential importance for their professional growth and preparation for both stage and screen performances. These skills include the actor's ability to interpret and communicate the visual elements of a dramatic structure in its screen adaptation, to create and sustain a stage or screen character, and to understand and apply the terminology that forms the foundation of the creative process in cinema and film production. In the context of contemporary theatre and cinema, where visual culture plays an increasingly significant role, the development of such skills has become an indispensable part of every successful actor's arsenal.

This dissertation will outline the changes and challenges that modern technologies and video streaming platforms pose to young actors, and which, according to some, "deprive" a new generation of creators of traditional methods and experience accumulated over decades. The main objective of the research is to examine, analyze, and systematize the most effective methods and approaches used in actor training programs within the context of the contemporary cultural environment, complemented by those aimed at the development of visual skills. A special focus will be placed on the theoretical and practical aspects of training that incorporates visual competencies. Issues related to the integration of visual skills into the overall context of acting performance and their significance for a fully realized artistic expression on stage and screen will also be addressed.

Through a systematic analysis of these aspects, this study will attempt to propose concrete methodological models and steps for improving the effectiveness of the training process in acting programs. At the same time, the importance of visual communication will be emphasized as a key element of the acting profession, which not only enriches artistic expression but also contributes to a deeper impact on the audience.

Motivation for writing

The motivations for writing the dissertation entitled "*The Development of Visual Skills in Acting Students*" are provoked by observations of the work, potential, and dedication of the new generation of actors. The study addresses the main challenges and

opportunities in actor training, with a focus on the development of their visual skills. The primary motivations for this dissertation include the following aspects:

1. Observations of the work of the new generation of actors.

In their practice, many young actors demonstrate a tendency to seek quick effects of fame and popularity, without fully realizing the necessity of in-depth analysis and continuous refinement of their own creative potential and artistic process within the acting profession. This approach often leads to insufficient development of key skills and results in performances that appear unconvincing on screen.

2. Emphasizing the importance of visual skills.

Visual skills are an essential part of every successful actor's professional arsenal, both on stage and on screen. This operational term encompasses the ability to use the body, facial expression, and gesture to their fullest potential as expressive tools within different artistic concepts, aesthetic parameters, and spatio-temporal contexts; to create and sustain vivid stage and screen characters by effectively interpreting creative ideas through the expressive means of the respective art form (theatre or cinema); as well as the ability to understand, analyze, and synthesize the elements of dramatic structure on both a semiotic and expressive level. It also includes an understanding of the specifics of interaction between the actor and their partners, the stage or environment, the camera, or the audience in each specific scene, episode, or overall production. The dissertation aims to highlight the importance of these skills and propose methods for their development.

3. Lack of skills for in-depth character analysis and a professional attitude toward this process.

A lack of deep analytical ability and professionalism is observed among some emerging actors, which leads to weaker performances or portrayals, superficial execution of actions or emotional states, and consequently a reduced potential for a long-term career. For this reason, one of the main research tasks will be to propose methods and strategies that encourage a more thorough preparation of actors for work in theatre and cinema, in relation to specific roles or characters, and the study of specialized techniques and approaches according to the artistic tasks at hand. This, in turn, would ensure higher levels of professionalism in acting practice.

Objective of the study

The main objective of the present study is to examine and analyze the methods, approaches, and core terminology used in screen arts, with the aim of integrating them into actor training with a focus on the development of visual skills. The study will provide an analysis of various techniques and approaches from different schools and traditions within acting practice. It will examine a range of methods, from classical to contemporary, and their impact on actor training.

The research will emphasize the importance of self-preparation and continuous self-improvement for the actor. It will explore strategies and practices that enable actors **to develop** their skills outside formal education, including self-training and personal experience. Furthermore, it will investigate how knowledge and experience gained from other art forms—such as visual arts, literature, and music—can enrich acting performance. The study will also consider how the observation of everyday life and social reality influences acting practice.

In addition, terminology and concepts that are not widely known among actors, but are essential for their professional development, will be examined and discussed. The aim is to highlight the importance of this knowledge for the actor's competitiveness and overall artistic development.

Thus, the study seeks to provide an in-depth overview of both the theoretical and practical aspects of actor training, emphasizing the significance of various techniques and schools, as well as the integration of knowledge from other artistic disciplines. The research will focus on key terms and methods related to visual expression and acting craft.

Relevance of the topic

The study of methods, terminology, and approaches in actor training programs, with an emphasis on the development of visual skills, is highly relevant for several key reasons. In recent years, there has been a significant transformation in the theatre and film industries, partly driven by technological advancements and the emergence of new streaming platforms. These changes place new demands on actors, who must adapt to different formats and styles of visual/screen performance.

The development of visual skills has become increasingly important, as visual communication plays a more and more significant role in contemporary theatre and cinema. Traditional training methods often fail to fully meet the current demands and needs of actors. The inclusion of new techniques and schools, as well as the integration of knowledge from other art forms, can enrich and improve the training process.

Thus, the relevance of the topic stems from the need to identify and implement innovations in actor education in order to prepare performers for the contemporary challenges of the profession. It arises from the current cultural context and the necessity to overcome missed opportunities, while encouraging new generations of actors to develop complex skill sets that will enable them to compete successfully in a broader professional field, including theatre, film, television production, advertising, and the entertainment industry.

The ability of acting students to expand their knowledge and skills across different domains, as well as to recognize the importance of implicit terminologies and concepts, is essential for their professional development. This makes the topic particularly relevant for individuals who strive not only to be creative artists but also competent professionals in their field, maintaining long-term competitiveness.

The study of the connections between acting and other art forms, as well as how knowledge from various disciplines can enrich acting performance, further emphasizes the need for cross-disciplinary training. The relevance of the topic also derives from the necessity for an integrated approach to actor education, which includes the exploration of how different types of knowledge influence professional development.

Subject and object of the study

The subject of the research consists of the established models, approaches, and practices in the process of training and professional preparation of actors, as well as the possibilities for expanding the methodological framework of training and increasing the effectiveness of this preparation in relation to contemporary cultural contexts and the evolving demands of the profession.

The object of the research encompasses the delineation of a body of methods and techniques related to visual skills and competencies, which from a contemporary perspective are considered essential for the professional training of actors, as well as the possibilities for their development within the context of both formal and informal acting education. The main focus is placed on the analysis of visual literacy and its influence on acting performance, as well as on the methods and approaches used for the development and refinement of visual skills and competencies, including the assessment of spatio-temporal actions and interactions, the understanding of the specificity of the expressive means of the respective art form (theatre or cinema), and the comprehension of the parameters of stage or screen interpretation of dramatic structure on both semiotic and expressive levels, among others.

Thus, the object of the research becomes multi-layered, encompassing various aspects of acting practice and visual literacy, and offering an innovative and integrated approach to understanding and developing these skills. Through this focus, the dissertation aims to clarify the importance of visual competencies and to propose new methods and recommendations for their enhancement within the context of contemporary acting practice.

Research hypothesis and contributive aspects

As a research hypothesis, this study proposes the understanding that it is necessary to develop an additional theoretical and practical module within the established training models in acting education. This module should encompass both theoretical analysis and practical methods for developing skills in understanding and practicing effective visual communication, as well as the development of visual competence and visual skills—respectively visual literacy, understood as an analogue to traditional reading and writing literacy.

The influence of contemporary visually oriented culture and technological innovations provides a solid basis for introducing such an innovation into acting practice. This is further reinforced by the impact of digitalization, social networks, video-sharing platforms, and streaming services, all of which present additional challenges and demands for the professional training of actors.

Within this framework, an assessment of the factors influencing acting performance will also be included, along with proposed strategies for overcoming key issues related to the lack of continuity within the industry and in actors' self-preparation processes.

Methodology of the study

The methodology of the present research is designed to ensure a comprehensive and detailed analysis of visual skills and their significance for acting performance. It includes the study of examples and case studies drawn from various acting schools, film works, directors, and experts in the field of visual arts and cinema.

An analysis of existing literature and theoretical sources related to visual skills and acting in cinema will be conducted, combined with a theoretical review, empirical analysis, and a synthetic examination of interconnected aspects concerning the contemporary cultural context, professional education and training, and acting practice.

The dissertation integrates theoretical aspects from music, dance, sound, colour theory, and visual symbols, which enrich acting performance through a cross-disciplinary approach. Furthermore, new methods for the visual construction of film frames and a detailed analysis of composition and visual techniques will be presented, providing actors with a stronger foundation for creating impactful visual messages.

Through this comprehensive and interdisciplinary approach, the study aims to contribute to the enrichment of both the theoretical and practical foundations of acting education, offering valuable guidelines for the future development of the profession.

CHAPTER ONE. THE NECESSITY OF DEVELOPING VISUAL SKILLS AND COMPETENCIES IN ACTOR TRAINING

In the first chapter of the dissertation, the necessity of the purposeful development of visual skills and competencies in the actor is argued as a structurally defining component of contemporary professional adequacy within a visually dominated culture, intensified media circulation, and increasingly accelerated audiovisual production, in which spectator perception is shaped by rapid consumption rhythms, screen fragmentation, and competing visual regimes. The analysis places visual literacy at the center of contemporary cultural competence and conceptualizes it as the ability to read, critically interpret, and create visual messages that function simultaneously on artistic and social levels. In this context, the actor is regarded not merely as an interpreter of a dramatic text, but as an active constructor of visual meaning—a carrier of image-based codes that participate in the social production of significance.

Art is considered as a mirror of human culture and individuality, shaping taste, perception, and aesthetic values, while acting is understood as a specific form of visual representation of human experience, in which corporeality, gesture, facial expression, gaze, and spatial presence materialize cultural, psychological, and social structures. It is emphasized that it is precisely the visual organization of performance that translates internal experience into a legible form for the spectator.

Within this framework, the main aspects of constructing a visual interpretation are analyzed: the synchronization between internal process and external form; control over bodily plasticity and dynamics; economy of gesture; composition of presence within the frame or stage space; as well as adaptation to the specific conditions of stage and screen performance. Cinema imposes a particular precision and discipline, as the close-up and editing transform micro-movements, minimal facial reactions, and the rhythm of the gaze into carriers of psychological credibility.

The chapter traces the historical formation of the actor in cinema, outlining the professional foundations of screen presence and examining major schools and theoretical models that support screen

performance. These include Konstantin Stanislavski's system with its emphasis on psychological authenticity and organic behavior; Lee Strasberg's method and its sensitivity to inner impulse within a cinematic context; Bertolt Brecht's influence through demonstrative gesture and conscious visual distancing; as well as the English acting tradition, associated with technical precision, discipline, controlled presence, and visual clarity of expression. It is argued that, despite their historical differences, these systems contain principles that can be reformulated within the language of visual competence.

Special attention is given to the specific aspects of constructing a visual interpretation of a role as a result of the interaction between genre requirements, directorial concept, cultural environment, and production conditions. The actor is required to balance personal creative choices with the collective visual vision of the creative team, while visual decisions are understood as functional in relation to framing, lighting environment, and visual rhythm.

1. The significance and role of visual literacy in the contemporary cultural context

This section of the research examines the necessity of developing visual literacy as a key competence for the contemporary actor operating within a highly visualized cultural environment. Contemporary society is dominated by visual media—cinema, television, digital platforms, and social networks—which generate a new type of perception of artistic content. This requires the actor not only to master the traditional means of stage expression but also to develop sensitivity toward the visual structure of the frame, composition, spatial organization of action, and interaction with the camera.

The dissertation emphasizes that visual literacy represents a complex process of interpreting images, signs, and visual codes through which the meaning of screen narrative is constructed. As John Berger notes in his seminal work *Ways of Seeing*, “the way we see things is affected by what we know or what we believe” (Berger, 1972).¹ This observation establishes the foundation for the idea that the actor must consciously build their own visual culture in order to

¹ John Berger, *Ways of Seeing*, London: BBC and Penguin Books, 1972, p. 8.

be capable of actively participating in the process of constructing the screen image.

Within this context, the concepts of visual culture and visual communication developed by authors such as Nicholas Mirzoeff and W. J. T. Mitchell are also considered, both of whom treat the image as a carrier of cultural meanings and social codes. The analysis demonstrates that the actor working in front of the camera becomes not only an interpreter of a dramatic text but also an element within a visual composition that functions as a system of signs.

Therefore, the development of visual literacy emerges as a necessary prerequisite for the actor's professional adaptation to contemporary screen arts.

1.1. Art as a mirror of human culture and individuality: Formation of taste, perception, and aesthetic values. This subchapter examines the role of art as a mediator between individual experience and the cultural memory of society. Art is understood as a form of visual and emotional cognition through which aesthetic values, cultural preferences, and individual sensitivity toward artistic images are formed.

The dissertation emphasizes that the visual culture of the actor does not arise in isolation but is shaped through a continuous dialogue between artistic tradition, social context, and the artist's personal experience. In this regard, the views of Ernst Gombrich are analyzed, who in *The Story of Art* states that "there is no such thing as art, there are only artists" (Gombrich, 1950)², thereby drawing attention to the individual interpretation of artistic reality. This idea is particularly relevant to the acting profession, where the personal sensitivity and cultural background of the actor determine the way in which they perceive and embody the character. The text also considers Pierre Bourdieu's theory of cultural capital, according to which aesthetic taste is socially conditioned and formed through education, cultural environment, and artistic experience. From this perspective, it is argued that the development of the actor's visual skills presupposes a systematic construction of aesthetic culture through knowledge of art history, visual styles in cinema, and various artistic traditions.

² Ernst H. Gombrich, *The Story of Art*, London: Phaidon Press, 1950, p. 15.

Only through such preparation can the actor achieve conscious participation in the process of creating the visual image.

1.2. Main aspects in the construction of visual interpretation.

This subchapter analyzes the key factors involved in the process of constructing the visual interpretation of a role in cinema. Visual interpretation is understood as a synthesis between the actor's performance, the director's concept, and the visual style of the film.

It is emphasized that the actor must be capable of thinking about the role not only in dramaturgical terms but also visually—as part of the composition of the frame, the dynamics of editing, and the spatial organization of the scene. The analysis also includes Rudolf Arnheim's concept of visual thinking, according to which the perception of an image represents an active process of interpretation.³ Arnheim emphasizes that “perception is not a passive registration of reality, but a creative act” (Arnheim, 1969)⁴. This understanding lays the foundation for the idea that the actor must actively participate in the creation of the visual logic of the role.

The dissertation also examines the practical aspects of this process—working with the camera, awareness of frame scale, the use of minimalist expressivity in close-up shots, and adaptation to the rhythm of the editing structure. In this way, visual interpretation is defined as a conscious process of combining acting technique with visual composition.

2. Major acting schools and theoretical models supporting on-screen performance

The second part of the chapter presents an analysis of the main acting schools and theoretical models that have influenced the development of screen acting. The aim is to trace how different pedagogical systems shape approaches to role construction and how these approaches can be adapted to the specific requirements of cinema.

³ Rudolf Arnheim, *Visual Thinking*, Berkeley: University of California Press, 1969, p. 13.

⁴ Rudolf Arnheim, *Art and Visual Perception: A Psychology of the Creative Eye*, Berkeley: University of California Press, 1954, p. 27.

The text emphasizes that, despite the differences between individual schools, they all place a strong focus on the necessity of inner motivation, psychological authenticity, and the organic nature of acting behavior. As Konstantin Stanislavski notes, “true art begins where the actor stops acting and starts living on stage” (Stanislavski, 1936)⁵. This idea has become a foundational principle for numerous acting systems that have developed various methods for achieving artistic authenticity.

In the dissertation, these systems are examined not only as historical phenomena but also as pedagogical tools that can support the development of visual skills in actors.

2.1. *The actor in cinema – in search of the foundations of the profession.* This subchapter analyzes the specificity of acting in cinema in comparison with stage performance. It emphasizes the fact that film acting requires a different type of sensitivity, associated with a minimal use of expressive means and precise work with inner action.

As Béla Balázs notes, “the camera reveals the finest movements of the human face and turns facial expression into language” (Balázs, 1952)⁶. The dissertation examines how the close-up and film editing transform acting technique, requiring a greater focus on the character’s inner life. It emphasizes that the actor must develop the ability to exist organically within a fragmented shooting process, in which scenes are often filmed out of the chronological order of the dramatic action.

2.2. *Leading schools and systems of actor training.* This section presents a comparative analysis of the various pedagogical traditions in actor training that have influenced the development of contemporary acting practice. It emphasizes that, despite their differing approaches, all of these systems aim to achieve psychological authenticity and the organic presence of the actor.

2.2.1. *Konstantin Stanislavski’s School.* Konstantin Stanislavski’s system is regarded as foundational for modern actor training. The dissertation analyzes the key principles of his method—

⁵ Konstantin Stanislavski, *An Actor Prepares*, New York: Theatre Arts Books, 1936, p. 45.

⁶ Béla Balázs, *Theory of the Film: Character and Growth of a New Art*, New York: Dover Publications, 1970, p. 38.

“the magic if,” emotional memory, inner action, and the logic of stage behavior.

Stanislavski emphasizes that “the actor must believe in what he is doing and live truthfully under the given circumstances” (Stanislavski, 1936)⁷. These principles are considered a fundamental basis for constructing visually credible behavior in front of the camera, as cinema demands maximum authenticity of the actor’s presence.

2.2.2. Lee Strasberg’s Method. Lee Strasberg’s Method represents a development of Stanislavski’s ideas within the context of the American acting school. The text analyzes the role of emotional memory and the actor’s personal experience as a source of artistic authenticity.

Strasberg argues that “the actor must use his own experiences to create truth on stage” (Strasberg, 1987)⁸. The method is considered particularly effective in cinema, where the camera captures the most subtle psychological nuances of performance.

2.2.3. Influence of Bertolt Brecht. This subchapter examines the alternative approach of Bertolt Brecht, who opposes the complete psychological fusion between actor and character. Brecht introduces the concept of the “alienation effect,” through which the audience is encouraged to perceive the stage action critically.

As Brecht notes, “the purpose of theatre is not to create illusion, but to provoke thought” (Brecht, 1964)⁹. In the context of cinema, this approach offers a different perspective on the visual interpretation of the role, in which the actor consciously demonstrates the artistic construction of the character.

2.2.4. The English Acting School and traditions. The English acting tradition is characterized by a high degree of textual discipline, attention to speech culture, and a strong influence of classical theatre practice. The dissertation examines the role of institutions such as the

⁷ Konstantin Stanislavski, *An Actor Prepares*, New York: Theatre Arts Books, 1936, p. 45.

⁸ Lee Strasberg, *A Dream of Passion: The Development of the Method*, Boston: Little, Brown and Company, 1987, p. 112.

⁹ Bertolt Brecht, *Brecht on Theatre: The Development of an Aesthetic*, New York: Hill and Wang, 1964, p. 91.

Royal Academy of Dramatic Art (RADA) and their impact on contemporary actor training.

This model is distinguished by its pursuit of a balance between psychological depth and formal precision in acting performance.

3. Specific aspects of constructing the visual interpretation of a role

This part of the chapter analyzes the practical mechanisms through which the actor constructs the visual structure of a role. It emphasizes the interaction between the actor, the director, and the cinematographer in the creation of the screen image.

Visual interpretation is understood as a process in which acting behavior is adapted to the composition of the frame, lighting, camera movement, and the editing logic of the film.

4. Major national cinematography's and artistic trends

In the concluding part, a comparative analysis of leading national cinemas and artistic tendencies is developed, serving as an argument that the visual requirements of the actor are culturally and aesthetically determined: American cinema, with its stable genre models and clearly coded character types; European traditions—including Italian Neorealism, French classical cinema and poetic realism, the French New Wave, the British New Wave and social realism, German Expressionism and the New German Cinema—as well as specific phenomena in Czechoslovak, Spanish, Scandinavian, Russian/Soviet, and Bulgarian cinematography.

In parallel, major trends and cultural influences in Asian cinema (Japanese, Chinese and the New Wave, South Korean) and in Latin America and the Middle East (Cinema Novo, Latin American film practices, Turkish and Iranian cinema) are examined. It is thereby established that different visual regimes produce different styles of acting and impose specific criteria for visual readability, which ultimately confirms the necessity of systematically developing visual competence within actor training and professional practice.

CHAPTER TWO. THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE IDEA OF DEVELOPING VISUAL COMPETENCE AND VISUAL SKILLS IN ACTOR TRAINING

1. Definition and significance of visual competence in cinema and audiovisual acting

The first part of this chapter examines the various interpretations of the concept of “visual competence” in contemporary scholarly literature. Visual competence is defined as a complex system of knowledge, skills, and attitudes related to an individual’s ability to perceive, analyze, interpret, and create visual images.

Within the context of the acting profession, this competence acquires a specific significance, as the film actor becomes a key element of the visual structure of the cinematic image. As Rudolf Arnheim notes, visual thinking represents a fundamental cognitive process through which human beings structure and make sense of reality through images (Arnheim, 1969)¹⁰. From this perspective, the actor does not merely interpret a dramatic text but actively participates in constructing the visual meaning of the frame.

The dissertation argues that the development of visual competence is an essential part of contemporary actor education, as it enables the actor to understand the visual logic of cinema and to adapt their behavior to the specific conditions of screen expression.

This chapter is dedicated to the theoretical foundations of the idea of developing visual competence and visual skills within the process of actor training. It constructs a conceptual framework in which visual competence is defined as a set of knowledge, skills, and attitudes for the conscious perception, interpretation, and deliberate management of the visual elements of performance in cinema and audiovisual arts. This includes bodily organization, facial expression, gesture, spatial behavior, partner interaction, the use of costume, props, and set design, as well as the relationship with the camera as an active mediator.

¹⁰ Arnheim, Rudolf. *Visual Thinking*. Berkeley: University of California Press, 1969, p. 13.

The aim is the construction of a psychologically and aesthetically convincing screen image within a specific cultural, genre, and technological environment.

2. Adaptation of theoretical models for soft skills development to visual literacy, competence, and skills

The second part of the chapter examines the possibility of adapting various theoretical models for the development of soft skills to actor training. The analysis shows that a large part of contemporary pedagogical and psychological theories contain concepts that can be applied to the development of students' visual abilities in acting education.

These models emphasize the importance of emotional intelligence, social interaction, cognitive flexibility, and metacognitive reflection as key factors in the learning process.

2.1. Practical applications of Daniel Goleman's theory of emotional intelligence in acting. This subchapter analyzes the concept of emotional intelligence developed by Daniel Goleman and its applicability to actor training. According to Goleman, emotional intelligence includes abilities such as self-awareness, self-regulation, empathy, and social skills (Goleman, 1995)¹¹. These qualities are essential for the actor, as they enable a deeper understanding of the psychological motivations of the character and a more authentic construction of emotional behavior on screen.

2.2. The competency model of Lyle and Sigrid Spencer. The dissertation also examines the competency model developed by Lyle and Sigrid Spencer, which defines competencies as a combination of knowledge, skills, attitudes, and motivations that determine effective professional behavior.¹² This model provides a useful framework for analyzing acting skills and for designing programs for their systematic development. Within this context, a sample program for the development of acting competencies is proposed, aimed at building visual sensitivity and the ability to work in a screen environment.

¹¹ Daniel Goleman, *Emotional Intelligence*, New York: Bantam Books, 1995.

¹² Lyle M. Spencer, Signe M. Spencer, *Competence at Work*, New York: John Wiley & Sons, 1993.

2.3. *The Social and Emotional Learning (SEL) model in acting education.* The following part of the chapter analyzes the Social and Emotional Learning (SEL) model, which emphasizes the development of personal and social competencies such as self-reflection, empathy, emotional regulation, and effective communication.¹³ In the context of actor training, these skills support the construction of authentic characters and the actor's ability to interact with their scene partners. The dissertation examines the advantages of the SEL model, as well as the critical aspects of its application in acting education, including the need to adapt pedagogical approaches to the specific requirements of artistic training.

2.4. *Howard Gardner's theory of multiple intelligences.* Howard Gardner's theory of multiple intelligences is considered an important theoretical framework for understanding the diversity of abilities involved in the acting profession. According to Gardner, intelligence is not a single structure but comprises different types of cognitive abilities—spatial, bodily-kinesthetic, interpersonal, and intrapersonal intelligence (Gardner, 1983)¹⁴. The dissertation argues that it is precisely the combination of these intelligences that forms the foundation for the development of the actor's visual skills.

2.5. *Carl Rogers' empathic learning model.* This subchapter analyzes Carl Rogers' humanistic pedagogical theory, which places the learner's personality at the center of the educational process. Rogers emphasizes the importance of empathy, authenticity, and a supportive learning environment as key factors for effective education (Rogers, 1969)¹⁵. These principles are particularly relevant to actor training, which requires a high degree of emotional openness and trust between teacher and student.

2.6. *Albert Bandura's social learning theory.* Albert Bandura's social learning theory emphasizes the role of observation and imitation in the process of acquiring new behaviors (Bandura, 1977)¹⁶. In the

¹³ CASEL, *Social and Emotional Learning: Core Competencies*, Chicago: Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning, 2003, p. 9.

¹⁴ Howard Gardner, *Frames of Mind*, New York: Basic Books, 1983.

¹⁵ Carl Rogers, *Freedom to Learn*, Columbus: Merrill Publishing Company, 1969.

¹⁶ Albert Bandura, *Social Learning Theory*, Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1977.

context of actor training, this theory explains the importance of observing partners, instructors, and screen performances as a means of developing professional skills.

2.7. *The adaptive learning model.* This section examines contemporary concepts of adaptive learning, which are based on the idea of individualizing the educational process according to students' specific abilities and learning styles. The analysis shows that this model can be particularly effective in actor training, as it allows for the personalized development of visual skills.

2.8. *Cognitive learning models.* The following subchapter examines cognitive theories of learning, which emphasize the role of mental processes—perception, memory, attention, and interpretation—in the acquisition of new knowledge and skills. In the context of visual acting practice, these processes are essential for developing the ability to analyze the visual structure of a scene.

2.9. *Metacognitive learning models.* Metacognitive models are examined as a tool for developing self-reflection and conscious control over the learning process. The dissertation presents sample metacognitive strategies that can support acting students in becoming aware of and further developing their visual abilities.

2.10. *Constructivism as a pedagogical approach in actor training.* The final part of the chapter examines constructivism as a pedagogical paradigm, according to which knowledge is actively constructed by the learner through interaction with the learning environment. In the context of actor training, this approach implies the use of practical exercises, experimental tasks, and creative projects that stimulate the development of visual thinking and the artistic imagination of students.

CHAPTER THREE. SPECIFIC FEATURES OF DEVELOPING AND ENHANCING THE ACTOR'S VISUAL SKILLS AND COMPETENCIES

Chapter Three examines the specific features of the process of building and developing the actor's visual skills and competencies. The analysis clarifies the relationship between visual culture and acting expression within a digitally and media-saturated environment, and asserts that visual perception is culturally conditioned: the ways in which image, composition, space, and visual rhythm are "read" are shaped by historical accumulations, genre conventions, and cognitive schemas that define audience expectations and criteria for the visual credibility of acting performance.

Within this perspective, visual expression is understood as the result of an interaction between cultural models, individual bodily awareness, and the specific expressive means of cinema and theatre. Special emphasis is placed on the influence of digital technologies on the actor's visual culture—changes in screen formats, virtual and hybrid stage spaces, CGI, green screen technologies, and post-production interventions—which require the development of spatial imagination, internal visualization, and the ability to react to objects and partners that are not physically present.

The dissertation argues for the necessity of supplementing the classification of visual skills with an axial structure of visual competence, in order to make the process pedagogically manageable. This structure includes: a perceptual axis (perception, analysis, selection, and awareness of visual information), an expressive axis (visual expression through corporeality, gesture, facial expression, movement, and pause), a technological axis (adaptation to visual technologies, software processes, and technological mediation), and a cinematic axis (actor–camera interaction, including work with shot sizes, angles, lighting, framing, and editing logic).

1. Exploring the relationship between visual culture and acting expression

The development of visual skills begins with an understanding of visual culture as part of the actor's overall artistic literacy. According to Arnheim, visual thinking is a fundamental cognitive process

through which the actor structures perception and creates visual solutions on stage and in front of the camera.¹⁷ In the contemporary context, digital technologies such as virtual sets, CGI effects, and video production platforms create new demands on the actor's visual culture, as the actor must adapt traditional visual skills to complex technological environments.

1.1. Influence of digital technologies. Digitalization changes both the actor's visual perception and the ways of interaction with the camera and other participants. Technologies enable repeated visual iterations, manipulation of the frame, and control over spatial compositions, which necessitates specific training for the acquisition of a virtually updated visual competence.

1.2. Necessity for an expanded classification of visual skills. For effective training, a multi-axial classification of visual skills is proposed, which includes:

- Perceptual axis – This axis involves the perception and awareness of visual information, analysis of spatial compositions, color solutions, and scenographic details. Metacognitive models show that conscious observation of the environment stimulates the development of visual sensitivity.
- Expressive axis – This axis is related to the actor's ability to convey ideas, emotions, and attitudes through visual means—facial expression, gesture, posture, and the use of props. Theories such as Gardner's Multiple Intelligences emphasize interpersonal and bodily-kinesthetic intelligence as key for effective visual expression.¹⁸
- Technological axis – This axis covers the actor's ability to adapt to visual technologies, including working with the camera, lighting, and virtual effects. This component is based on the principles of adaptive learning and individualized pedagogical approaches.
- Cinematic axis – This axis includes interaction with the camera and understanding the visual language of cinematography. Theories of visual thinking and composition, as well as cognitive models of perception, support the formation of skills related to positioning, movement, and screen presence within the frame.

¹⁷ Rudolf Arnheim, *Visual Thinking*, Berkeley: University of California Press, 1969, p. 13.

¹⁸ Howard Gardner, *Frames of Mind*, New York: Basic Books, 1983, p. 60.

2. Specific features of actor training with a focus on visual competence

The chapter examines the specific features of actor training with a focus on visual competence as a distinct pedagogical problem that requires a rethinking of traditional methods and the integration of visual training, camera training, and practical exercises aimed at developing visual awareness, self-observation, and control.

Within this context, problems in acting education in Bulgaria are analyzed, including deficiencies in screen training and a limited systematization of the visual component. At the same time, examples of good practice from international contexts are presented, demonstrating the effective integration of visual skills into the educational process.

Training in visual skills involves the integration of theoretical knowledge and practical exercises, with attention given to students' individual abilities and genre-specific requirements.

2.1. Contemporary Challenges in Acting Education in Bulgaria. In Bulgarian acting practice, a lack of systematic training in visual competencies is often observed, as well as limited access to technologies for visual perception and camera-based training. This leads to the necessity of structured modules and laboratories that combine theory and practice.

2.2. Good practices from international contexts. Leading international schools, such as the American Academy of Dramatic Arts (AADA), as well as the schools of Lee Strasberg and Konstantin Stanislavski, demonstrate the integration of visual exercises, camera work, and spatial perception training. This proves to be particularly effective in developing visual competence.¹⁹

3. Concept of a practical educational module

A significant part of this section is dedicated to the concept of a practical educational module consisting of exercises and genre-based laboratories, in which the development of visual competence is achieved through experimentation, controlled feedback, self-reflection, and variability of genre and technological situations.

¹⁹ Lyle M. Spencer, Signe M. Spencer, *Competence at Work*, New York: John Wiley & Sons, 1993, p. 11.

A module is proposed that combines exercises and genre laboratories, including:

- exercises for the perceptual axis;
- tasks for the expressive axis;
- training with technologies and camera work;
- stage laboratories with different genres (drama, comedy, absurd, experimental cinema).

This approach ensures synchronization between theory, practice, and the individual abilities of the student, while stimulating the development of visual skills in a safe learning environment.

4. Adaptation of visual skills in a real professional environment

The adaptation of visual skills in a real professional environment is analyzed as a continuous process of adjustment to new visual languages, technological solutions, and production practices, which establishes visual competence as a dynamic professional ability. A key aspect is the transfer of visual skills from the educational to the professional environment.

The actor must be able to apply visual competencies in different genre, technological, and directorial contexts. Theories of empathic and social learning demonstrate that effective application requires both self-awareness and adaptability to diverse professional situations²⁰.

²⁰ Carl Rogers, *Freedom to Learn*, Columbus: Merrill Publishing Company, 1969, p. 88.

CHAPTER FOUR. PRACTICAL APPLICATION OF VISUAL SKILLS AND COMPETENCIES

Chapter Four examines the realization of the actor's visual skills and competencies in a practical professional environment. The main focus is on the integration of visual training into the process of working on a role, interaction with the director and the rest of the creative team, as well as adaptation to different genre and technological requirements of contemporary cinema and theatre. The practical aspects are supported by established pedagogical and psychoprofessional models widely used in global acting schools.

1. Specific aspects of the actor's work

1.1. Genre-based preparation of the actor. Actor preparation requires the adaptation of visual skills to the genre specificity of the production. As Stanislavski emphasizes, the actor must master the "inner logic of the role" and integrate emotional and visual expression in accordance with the genre. This includes dramatic, comedic, experimental, and absurd forms, each of which requires a different emphasis on visual presence and interaction with the camera and stage environment.

1.2. Maintaining professional discipline. Discipline is a key factor in the development of visual competence. In the words of Uta Hagen, consistency in exercises, observation, and self-criticism allows the actor to build stable habits for spatial orientation and visual coordination.²¹

2. Team dynamics, interaction and adaptability. In this context, maintaining professional discipline is regarded as a key factor for performance sustainability (concentration, responsibility toward the process, psychophysical endurance, and consistency). Team dynamics, interactions, and adaptability are analyzed as an environment in which visual competence is manifested on a daily basis: preparation and work with the script; effective communication with the director; physical and stage preparation; spatial orientation and interaction with the environment; partnership and psychological

²¹ Uta Hagen, *Respect for Acting*, New York: Wiley, 1973, p. 72.

flexibility; and character consistency as the ability to maintain visual, psychological, and emotional continuity under fragmented shooting schedules, repetitions, and production interruptions.

2.1. *Script preparation and work.* Script analysis and visualization of stage actions are fundamental to effective acting work. According to Bertolt Brecht, the actor must develop a “divided attention” in order to simultaneously follow the dramaturgy and the visual details²². This skill supports adaptation to changing directorial requirements.

2.2. *Effective communication with the director.* The actor must be able to communicate their visual decisions and intentions to the director. As Michael Chekhov notes, visual improvisation and imaginative thinking are important for achieving synchronization between the actor and the director²³.

2.3. *Physical and stage preparation.* Work with the body is inseparably linked to visual skills. Theories of body-oriented training, including Laban’s system and Chekhov techniques, demonstrate that control over movement, gesture, and posture is essential for visual expression²⁴.

2.4. *Spatial orientation and interaction with the environment.* The ability to navigate space and interact with the surrounding environment is a crucial component of visual competence. Rudolf Laban’s research on movement and spatial structure emphasizes the understanding of spatial axes and their interpretation by the actor.

2.5. *Partnership and psychological flexibility.* The actor must develop empathic abilities and adaptability when working with scene partners. The social and emotional models of Bandura and Rogers emphasize the importance of observation, imitation, and empathy for successful interaction²⁵.

²² Bertolt Brecht, *Brecht on Theatre: The Development of an Aesthetic*, London: Methuen, 1964, p. 31.

²³ Michael Chekhov, *On the Technique of Acting*, New York: Harper & Row, 1953, p. 19.

²⁴ Rudolf Laban, *The Mastery of Movement*, London: Macdonald & Evans, 1950, p. 101.

²⁵ Albert Bandura, *Social Learning Theory*, Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1977, p. 22; Carl Rogers, *On Becoming a Person*, Boston: Houghton Mifflin, 1961, p. 102.

2.6. Character consistency. Training in character consistency is essential for professional performance, especially in cases of multiple takes and complex production conditions. Systematic exercises in self-control and visual concentration, as described by Uta Hagen, support the creation of a stable and convincing stage character²⁶.

2.7. Voice acting and visual imagination. Even in voice acting, visual imagination is essential. As Richard Williams emphasizes, the actor must visualize the scene in order to convey emotion and rhythm through the voice²⁷. Within the chapter, a specific section is also dedicated to voice acting and visual imagination, where diction, vocal production techniques, and dialogue are examined as means of creating visual suggestion through the voice and constructing an “invisible” visual space in the viewer’s mind.

2.7.1. Diction and vocal production techniques – dialogue. Here, articulation exercises, speech rhythm, and synchronization with visual images are essential, combining sound with an imagined spatial environment.

3. Visual skills supporting role preparation development

Visual skills supporting work on a role are systematized in the direction of camera training and work with mirror perception as techniques for self-observation and control of visual presence, as well as visual adequacy during filming, understood as awareness of shot size, lighting, framing, and editing logic, which determine which emphases “work” and which are lost within the screen organization.

3.1. Camera training and mirror perception. Camera training includes observing one’s own acting performance through video recording and mirror-based perception. Theories of visual learning and self-observation developed by Flavell and Bruner support this practice²⁸.

²⁶ Uta Hagen, *Respect for Acting*, New York: Wiley, 1973, p. 72.

²⁷ Richard Williams, *The Animator’s Survival Kit*, London: Faber & Faber, 2001, p. 45.

²⁸ John H. Flavell, “Metacognition and Cognitive Monitoring,” *American Psychologist*, 1979, p. 906; Jerome Bruner, *The Process of Education*, Cambridge: Harvard University Press, 1960, p. 12.

3.2. *Visual adequacy during filming.* Visual adequacy requires continuous adaptation to lighting, camera, props, and scene partners. Here, practical skills combined with theoretical training in visual culture and cognitive models enable effective visual expression.

4. Improvisation as an acting approach and method

Improvisation is analyzed as an acting approach and method that develops flexibility and adaptability in unpredictable situations without the breakdown of the visual logic of the character. In summary, the thesis establishes that the practical application of visual skills is a dynamic balance between preparation, discipline, and creative freedom, and that visual competence is fundamental for the actor's professional realization and sustainability in the contemporary audiovisual environment.

Chapter Four is dedicated to the practical application of visual skills and competencies and examines how visual competence functions as an integrative professional tool in the real process of acting work, where the theoretical concepts from the previous chapters are translated into concrete strategies for adaptation to genres, formats, and production conditions in theatre, cinema, and audiovisual productions.

The focus is placed on the specific aspects of the actor's work and on the particularities of genre-based preparation, where drama requires visual minimalism, nuanced facial expression, and control of micro-gesture in the service of psychological authenticity; comedy implies rhythm, visual hyperbole, bodily plasticity, and precise modulation of grotesque elements; tragedy demands symbolism, ritual quality, and an elevated stage gesture; the musical requires synchronization between movement, music, and visual expression under conditions of high physical demand, while film genres additionally require work in front of the camera and control of visual detail across different shot sizes and framings.

CONCLUSION

This dissertation examined the various aspects of the problem of actor training and preparation for the creation of fully developed and impactful film characters through the development of visual literacy, competence, and skills. The development of visual skills should begin already at the stage of professional education in acting academies and universities. For students, it is essential to acquire specialized training for work in the field of cinema and audiovisual arts. This training significantly exceeds traditional understandings of stage presence and serves as a key prerequisite for shaping the actor as both a creator and a professional in the contemporary cultural context.

The study investigated, presented, and analyzed methods, approaches, and core terminology used in theatre and cinema, and provided a comparative analysis of similarities and differences in actor training within these creative domains. Special emphasis was placed on screen arts, outlining perspectives for their more comprehensive integration into actor training with a focused development of visual skills and competencies.

Various methods and techniques—from classical to contemporary—were analyzed, along with their application in specialized actor education. Concepts, strategies, and models for effective practical training focused on screen arts were also developed, which can be applied both in academic environments and in the further professional development of actors. The proposed theoretical and practical module of methods and techniques related to the acquisition of visual skills and competencies may be considered an innovative educational approach inspired by the expanding field of professional realization for actors, which now includes not only cinema and television but also social networks, video-sharing platforms, and streaming services, all of which introduce new opportunities, challenges, and requirements for professional preparation. This, in turn, fulfills the main goals and tasks of the research and confirms the research hypothesis.

The results of the study confirm the initial analytical positions that, for contemporary actors, visual culture is a key factor in both stage and screen arts and requires a specific and differentiated educational approach. Within this framework, observation, visual

memory, assessment of spatial-temporal interactions in front of the camera, understanding the specific expressive means of each art form (theatre, cinema, or other media), and knowledge of the parameters of stage or screen interpretation of dramaturgical structure at both semiotic and expressive levels become core pedagogical objectives and indicators of progress.

Visual perception functions as an active form of analysis and synthesis through which the actor does not merely perceive the surrounding world (real or virtual), but reconstructs it into stage and screen images. Practical exercises based on perceptual, expressive, technological, and dynamic axes can support the development of observational abilities and creative interpretation of the director's ideas and intentions, creating a qualitatively new level of comprehension, presentation, and visualization. This level is a prerequisite for adequate behavior in front of the camera, which becomes the strictest and most uncompromising judge of the actor's organicity and authenticity.

Other essential aspects and dependencies related to the integration of visual literacy into traditional actor training models are also emphasized, including proactive and interactive collaboration with partners (actors, camera, etc.) and the development of empathy and imaginative thinking. The better the student observes and interacts with their partner on stage or on set, the more adequately and authentically they construct stage and screen characters, thereby building a bridge between individual experience and the shared creative process. The camera, by capturing micro-gestures and subtle facial changes, transforms this act of observation and interaction into a perceivable experience for the viewer, enhancing the dramatic, emotional, and aesthetic impact of the artistic work. The creation of a visual image is an authentic creative act; therefore, the actor cannot be regarded solely as an executor of the director's vision, but as a partner in constructing the visual interpretation, whose contribution is realized through conscious use of visual expressive tools.

The corpus of practical exercises and genre laboratories developed in this research creates conditions not only for knowledge and skill enhancement but also for increasing professional qualification and specialization in relation to different types of audiovisual works and their genre characteristics. This adaptability

and variability demonstrate that the actor's visual culture must be both stable and multifaceted, enabling the student to shift between different genre codes without loss of organic integrity. Here, the dynamic and technological axes proved to play a key role: the former develops flexibility in tempo-rhythm and energy transitions, while the latter develops the ability to interact with cameras, lighting, and digital environments—becoming an essential competence for the contemporary actor.

In a broader context, the study addresses the current issue that the development of the actor's visual skills is not merely technical training but part of a broader cultural transformation. An actor who undergoes such training can develop abilities for effective presentation and interpretation, visual thinking, and awareness of their image as part of a larger creative concept of a performance or film, while embodying roles in accordance with artistic goals and intentions, with a clear sense of responsibility and active creative contribution. In this sense, the study extends traditional actor training models by proposing a methodological framework that integrates observation, expression, technological competence, and creative dimensions into a unified system.

In conclusion, the development of visual skills in the context of actor training is both pedagogically necessary and achievable in light of the successful professional realization of actors within the expanding professional field and contemporary cultural environment. Visual training is not peripheral but a central axis of actor education, ensuring adequacy, organicity, and impact of the stage or screen image. In today's world, the development of visual culture and literacy in actors is not merely an additional layer, but a foundation of quality education and a guarantee of artistic and professional growth, without which the student remains insufficiently prepared for the challenges of contemporary culture, screen arts, and media, and deprived of the full potential of their artistic instrument and professional realization.

CONTRIBUTIONS OF THE RESEARCH

The main scientific, scientific-applied, and applied contributions of the research can be formulated as follows:

1. Scientific contributions:

- Theoretical conceptualization and justification of the concepts of “visual literacy,” “visual competence,” and “visual skills” in the context of comprehensive training and the professional preparation of the actor, in view of the contemporary cultural situation, the development of digital technologies, and new media.
- A classification of visual skills has been developed, adapted to the needs of specialized professional actor training.
- A theoretical framework and concept for specialized training and additional actor training modules aimed at developing “visual literacy,” “visual competence,” and “visual skills” have been elaborated.

2. Scientific-applied and applied contributions:

- A theoretical model has been developed for the acquisition of visual skills and the development of visual competence among acting students, establishing it as a key competence in the era of digital technologies and media. This model can serve as a foundation for academic courses, advanced training programs, and practical training modules.
- A system of practical exercises for acting students has been developed, focused on the development of various visual skills required for effective work across different audiovisual arts and media.
- A corpus of genre-based laboratories has been created as a complement to the practical training of acting students for work in different visual styles (drama, comedy, thriller, etc.), applicable both in academic settings and for the further development of acting competencies.

PUBLICATIONS

1. Bonchev, A. (2021). *“Developing Visual Literacy in Students of Acting”*. Academic Publishing House “Za Bukvite – O Pismeneh”, Multifaceted Science, Proceedings of the Second Annual Doctoral Readings of the Department “Culture, Historical Heritage and Tourism” at the University of Library Studies and Information Technologies (ULSIT), Sofia.

2. Bonchev, A. (2022). *“The Acting Profession During the COVID-19 Pandemic”*. Academic Publishing House “Za Bukvite – O Pismeneh”, Multifaceted Science, Proceedings of the Third Annual Doctoral Readings of the Department “Culture, Historical Heritage and Tourism” at the University of Library Studies and Information Technologies (ULSIT), Sofia.

3. Bonchev, A. (2022). *“The Lack of Continuity in the Acting Profession in a Generation of Non-Readers”*. South-West University “Neofit Rilski” and BG Nauka, February 2022, Issue No. 150.

4. Bonchev, A. (2026). *“Black and White. The Technically Impossible Creates Masterpieces”*. In: Culture, Media and Cultural Tourism, Vol. 2, ed. Assoc. Prof. Dr. Lachezar Antonov, Chief Assist. Prof. Dr. Silvia Petrova, University Press “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, pp. 155–168.